

50

(261)

YURIDIK GAZETA

Gazeta 1997-yil 27-avgustdan chiqarilgan boshlagan

Dekabr					
D	2	9	16	23	30
S	3	10	17	24	31
Ch	4	11	18	25	
P	5	12	19	26	
J	6	13	20	27	
Sh	7	14	21	28	
Y	8	15	22	29	

2002

ЭРТАГА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ЎНИНЧИ СЕССИЯСИ ЎЗ ИШНИ БОШЛАЙДИ

ХАЁТИМИЗНИНГ, ТАРАҚҚИЁТИМИЗНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСИ

**Президент Ислам Каримовнинг Ўзбекистон
Республикаси Конституциясининг ўн йиллигига
бағишланган тантанали маросимдаги нутқи**

Ассалому алайкум, мухтарам
дўстлар!

Қадрли юртдошлар!
Аввало, ўз номидан барчангизни,
сизлар орқали бутун халқимизни кутлуг
айём – ҳаётимизнинг ҳуқуқий асоси
бўлмиш Конституциямизнинг 10 йил-
лиги билан чин қалбимдан муборакбод
этишга рухсат бергайсиз.

Конституциямизнинг мамлакатимиз-
да янги ҳаёт, янги ҳуқуқий давлат ва
адолатли жамият қуришдаги аҳамияти
ва моҳияти ҳақида кўп гапириш, кўп
фикр юритиш мумкин.

Бугун Конституциявий суд раиси
Бўристон Мустафоев қилган маърузада
ҳам эзгу мақсадларимизга эришиш
йўлида Конституциямизнинг улкан ҳис-
саси ҳақида мазмунли фикр ва мулоҳа-
залар айтилди.

Мен шу фурсатдан фойдаланиб, сиз,
ҳурматли мажлис иштирокчилари эъти-
борини кўпроқ бошқа масалага – Кон-
ституциямиз асосида қабул қилинаёт-
ган қонунларни ҳаётга тадбиқ этиш ва
шу муҳим масала атрофида тўпналиб
турган муаммоларга жалб қилмоқчи-
ман.

Шуни очик тан олишимиз керак,
қонун устуворлигини ҳаётимизнинг бар-
ча жабҳаларида таъминлаш, эскича
фикрлаш, умуман қотиб қолган қараш-
лардан тазорот воз кечтиш, ва аввало,
инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини
олдинги ўринга қўйиш ва шу асосда йўл
тутиш, бу жараёнларни тубдан тезлаш-
тириш бугунги кунда биз учун энг дол-
зарб масалалар бўлиб қолмоқда.

Содда қилиб айтганда, биз қандай
ҳар томонлама чуқур ва пухта ишлан-
ган, юксак андозаларга асосланган
қонунларни қабул қилмайлик, агарки,
уларнинг норма ва талаблари амалда
ҳаётимизда ўз кучини кўрсатмаса – шу
йўналишда қилаётган барча ишлари-
мизнинг самараси бўлмайди. Ва, бун-
дай ҳолатлар фуқароларимизнинг та-
биий ва ўринли эътирозларига сабаб
бўлмоқда.

Бу ўзи нима дегани, нима учун қонун-
ни нормаларда кўрсатилган талаблар
бошқа-ю, ҳаётимизда кўпгина ҳолат-
лар ва мисоллар бошқача, деган фикр-
ларга жавоб топиш осон эмас, албатта.
Шундай вазиятларда қонун қонун
билан, ҳаётда эса кўпгина мансабда
ўтирганларнинг айтгани бўлар экан,
уларнинг сўзи, уларнинг ҳақиқати
ҳақиқат бўлган, деган кайфиятлар ҳам
учрайди.

Шундай ҳолатлар ва савдолар бо-
шига тушганда, одамларимиз беихти-
ёр ўйнашмаган арбоб билан, арбоб
улар ҳар боб билан» деган мақолни

изтироб чекиб эслаши ҳам ўринли, деб
ўйлайман.

Бу ҳам ҳаётимизнинг аччиқ ҳақиқати.
Биз қонунчиликка асосланган
ҳуқуқий давлат қуришга интилаётган
эканизм, бундай ҳолатлардан юз ўти-
масдан, қочмасдан, аксинча, бунга олиб
келувчи сабабларнинг таг-томирига
етиб бориш ва уларнинг ечимини топи-
шимиз зарур.

Бу барчамизнинг, аввало, қонун чи-
қарувчи ва ижро этувчи идора ва таш-
килотлар мутасадди раҳбарларининг
бўричидир.

Бу каби вазият ва ҳолатлар нафақат
бизда – мустақил тараққиёт йўлига ўтган
ва Конституцияси энди ўн ёшга кирган
мамлакатимизда эмас, балки энг ри-
вожланган давлатларда ҳам учраб ту-
риши мумкин.

Лекин, ҳеч шубҳасиз, хусусан биз
учун бу масала бугунги кунда буюк ис-
тиқболларимизни кўриш, халқимизнинг
қалажакка ишончини қозониш ва мус-
тақамлаш учун энг долзарб ва ҳал
қилувчи масалаларнинг бирига айлан-
моқда.

Нега деганда, замонавий талаблар-
га жавоб берадиган, эл-юртимизнинг
асл ва чуқур манфаатларини инобатга
олган қонунларни қабул қилиш – ўз
йўли билан.

Айни пайтда бу қонунларнинг ҳаёти-
мизда жорий бўлганини, ўз аксини то-
пганини кўриш – бу одамларимизга мут-
лақро бошқача маъмуний таъсир қи-
ладиган ва уларни рози қиладиган вазият
эканини барчамиз яхши тушунаемиз.

Энди бу муаммоларнинг ечимига
қалайдиган бўлсак, аввало нималарга
алоҳида эътиборимизни жалб қилиши-
миз зарур?

Кўпгина масалалар ва йўналишлар
қаторида, уларнинг энг муҳимлари
ҳақида қисқача тўхталиб ўтсак:

Биринчидан, Конституциямиз ҳаё-
тимизда ўз аксини тўлиқ топиши учун
ҳали замон талаб қиладиган кўпгина
янги қонунларни қабул қилишимиз шарт.
Биз қонунларнинг матни, маъно-маъ-
муни ҳақида кўп бош қотираемиз, аммо
уларда белгиланган қўйилган талабларни
амалга ошириш учун қонунчиликда му-
ҳим аҳамиятга эга бўлган, шу қонунни
жорий қилиш учун керак бўладиган ак-
тларни қабул қилишни, бу масала бўйи-
ча жавобгарлиқни жойига қўйишни
кўпгина унутиб қўямиз.

Шу сабабли ҳам қонунларимизнинг
неччи физик ҳаётимизда ўз ифодасини
топмоқда, қанчасини тадбиқ этиш оғир
кечмоқда, деган саволга жавоб бериш
қийин.

Иккинчидан, жамиятимиз ҳаётида

қонун устуворлигига эришиш учун ҳоки-
миятнинг уч тармоғи – қонун чиқарувчи,
ижро этувчи ва суд ҳокимиятининг
ҳақиқий мустақиллигини таъминлаш
зарур.

Шундагина ҳокимият тармоқлари
орасида том маънодаги мувозанат
қарор топади, содда қилиб айтганда,
адолат тарозиси бузилмайди.

Аввало, суд ҳокимияти, суд орган-
лари мустақил бўлиб ҳаммага ҳам бир
қўз билан қарши – бу оддий фуқарони
ёки мансабдор ва амалдорини – ҳар
қандай ҳолатда ҳам қонун устуворли-
гининг таъминланишига эришишимиз
даркор.

Учинчидан, ижро ҳокимияти ва идо-
раларининг, яъни бу ҳокимлик ёки
вазирлик бўладими – умуман, мансаб
курсисда ўтирганларнинг ўзига юк-
ланган вазифани адо этишда масъули-
яти ва жавобгарлигини янада ошириш
лозим.

Бу талаб аввало маъмурий идора-
лар, қонунни муҳофаза қилувчи орган-
лар ва ташкилотларга тегишлидир.

Тўртинчидан, нодавлат ва ижтимо-
ий, ўзини ўзи бошқариш ташкилотла-
рининг ва фуқаролик институтларининг
роли, ўрни ва моҳиятини, уларнинг дав-
лат қоронғилари устидан жамоатчилик
назоратини кучайтириш зарур.

Биз бу йўналишда бугунги кунда
фақатгина биринчи қадамларимизни
қўймоқдамиз.

Бешинчидан, жамоатчилигимиз,
аҳолиимизнинг сиёсий ва ижтимоий са-
вияси ҳамда фаоллигини ошириш дар-
кор.

Мен бу масалани биринчи даража-
ли масалага айлантириш керак, деб
ўйлайман.

Ҳар қайси инсон ўз ҳақ-ҳуқуқи учун
курашиши лозим. Ҳар қандай одам учун
иймон-этиқод деган сўзлар шунчаки,
ҳавойи сўзлар эмас, аксинча, уни дои-
мо қийнайдиغان, виждонини уйғотида-
ган чуқур тушуналар бўлса, бундай
фуқаро атрофдаги одамлар, маҳалла-
қўй, эл-юрт ташвиши билан яшаш
шарт.

Барчамиз лоқайдлик ва бепарво-
ликдан, сен менга тегма – мен сенга
тегмайман, деган заифлик асоратидан
бўғунлай жудо бўлишимиз зарур.

Жамиятимизда шундай инсонлар
қанча кўпайса, аввало, ҳаётга қар-
қалаётган ёшларимизда бундай кай-
фият нақадар кучайса, бундай қараш-
лар уларнинг ҳаёт тарзининг узвий қис-
мига айланган ҳолда биз олдимизга
қўйган мақсадларга тезроқ етиб бора-
миз.

(Давоми 2-бетда)

ВАТАН МУКОФОТЛАРИ ТОПШИРИЛДИ

Ўтган душанба кун Республика Бош прокуратурасида Ватани-
миз мустақиллигининг 11 йиллиги муносабати билан Президентимиз-
нинг 2002 йил 28 августдаги Фармонида биноан юксак давлат
мукофотлари билан тақдирланган бир гуруҳ прокуратура ходимла-
рига мукофотларини топшириш маросими бўлиб ўтди.

Суратда: Мукофотларини топшириш маросимидан лавҳа.
А.ТЎРАЕВ олган сурат

(Давоми 5-бетда)

Чоршанбадан-чоршанбагача

4 декабрь

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Рес-
публикаси ҳудудига истеъмол товарлари олиб келинишини
тартибга солиш тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси Прези-
дентининг 2002 йил 11 июлдаги ПФ-3105-сонли Фармонида
ўзгаришлар киритиш ҳақидаги Фармони матбуотда эълон
қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисида «Ўзбекистонда де-
мократлаштириш жанаёнини ривожлантиришга қўмаклашиш»
лойиҳаси бўйича ТАСИС дастури доирасида Олий Мажлиснинг
Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман) билан ҳамкорлик-
да «Омбудсман институтининг икки палатали парламент шаро-
итидаги фаолияти ва унинг Ўзбекистонда фуқаролик жамияти
асосларини ривожлантиришдаги ўрни» мавзусида анжуман бўлиб
ўтди.

5 декабрь

Пойтахтимиздаги мухташам «Туркистон» саройида Ўзбекистон
Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигига 10 йил тўли-
ши муносабати билан тантанали йиғилиш бўлиб ўтди. Унда
Президент Ислам Каримов иштирок этди ва нутқ сўзлади.

Президентимизнинг Фармонларига мувофиқ истиклолимизнинг
11 йиллик тўйи арафасида Ватанимизнинг юксак мукофотлари-
га сазовор бўлган юртдошларимиздан бир гуруҳига Оқсарой
қароргоҳида юксак мукофотларни топшириш маросими бўлди.
Маросимда Президент Ислам Каримов нутқ сўзлади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбеки-
стон Республикасига истеъмол товарлари олиб келишни тако-
миллаштириш чора-тадбирларини амалга ошириш тўғрисида»-
ги Қарори матбуотда эълон қилинди.

HUQUQ

YURIDIK GAZETA

Ta'sischiilar:

O'zbekiston Respublikasi

Bosh prokuraturasi,

Toshkent shahar va

Toshkent viloyati

prokuraturalari,

«Qonun himoyasida» jurnali

Bosh muharrir:

Abdusoliq

ABDURAZZOQOV

Tahrir hay'ati:

Mels Naimov,

Dilshod Islomov

(Bosh muharrir o'rinbosari),

Jahongir Sharofboyev

(mas'ul kotib),

Lola Shomurodova,

Muxtor Shodmonov.

Gazeta Davlat matbuot
qo'mitasida №00150 raqam
bilan ro'yxatga olingan.
Nashr ko'rsatkichi - 231, 232.

Manzil: Toshkent shahri,
akademik Yahyo G'ulomov
ko'chasi, 66-uy.

Telefon: 133-82-34.**Reklama va e'lonlar:**

133-82-34

E-mail: huquq@infonet.uz

Tahririyatga kelgan qo'lyozma
va suratlar egalarga
qaytarilmaydi.

Mualliflarning fikrlari
tahririyat fikridan farqlanishi
mumkin. Gazetada bosilgan
fakt va dalillar uchun
muallif mas'ul.
Nashrimizdan ko'chirib
bosilganida «Huquq»dan
olinganligi ko'rsatilishi shart.
Tijorat ahamiyatiga molik
materiallar ** belgisi ostida
chop etiladi.

Gazeta tahririyat kompyuter
bazasida terildi va sahifalandi.
«Huquq» original-maketi

Gazeta «Sharq» nashriyot-matbaa
aksiyadorlik kompaniyasi
bosmaxonasida ofset usulida A-3
formatda chop etildi.
Korxona manzili:
Toshkent shahri,
Buyuk Turon ko'chasi, 41.

Buyurtma T - 975
Naxsasi - 11389

Gazeta haftaning chorshanba
kunlari chiqadi

Navbatchi muharrir:

H. NISHONOV

Navbatchi: F.MAMASHARIPOV

Sotuvda erkin narxda

1 2 3 4 5 6 7 8

Bosmaxonaga topshirish vaqti 20.00
Bosmaxonaga topshirildi 20.00

XAËTIMIZNING, TARAQËTIMIZNING HUQUQII ASOSI

**Президент Ислам Каримовнинг Ўзбекистон
Республикаси Конституциясининг 9н йиллигига бағишланган
тантанали маросимдаги нутқи**

(Давом. Бошланishi 1-бетда)

Бу масаланинг яна бир муҳим томони - бундай фикрловчи ва ҳаёт кечирувчи одамларимиз, ёшларимиз жамиятимизда ўз ўрини тезроқ топса, ҳеч шубҳасиз, ҳокимият амалдорлари орасида Конституция ва қонунларимизни писанд қилмайдиган, ўз манфаатини, ўз бўлигини давлат ва эл-юрт манфаатидан юқори қўётган чаласавод кимсаларга шунча ўрин қолмайди.

Ўз-ўзидан аёни, биз адолатли ва фаровон жамият қурмоқчи эканмиз, Конституция ва унинг асосида яратилган қонунларни чуқур ўрганиш ва уларга риоя қилиб яшаш қудалик ҳаёт тарзимизга айлланиши шартдир.

Азиз юртдошлар!

Хаммамизга маълумки, биз бундан роппа-роса бир йил муқаддам мана шу залда 2002 йилни мамлакатимизда Қарияларни қадрлаш йили, деб эълон қилган эдик.

Бизнинг бу йилга шундай ном беришдан асосий мақсадимиз — халқимизнинг азалий удуларига риоя қилиб, эл-юртимизнинг фаровонлигини оширишга қаратилган ўзига хос сиёсатимизни изчил давом эттириш, уни янада кўпроқ амалий ишлар билан мустаҳкамлашдан иборат эканини, ўйлайманки, жамоатчилигимиз яхши билади.

Содда қилиб айтганда, биз олиб бораётган давлат сиёсати, биз қураётган давлат тизими, барпо этаётган янги жамият, ҳаётимизда қарор топаётган эзгу қадриятлар замирида, аввало, Ўзбекистоннинг буюк келажagini ўйлаб, йиллар давомида шу олижаноб ишга ўз хиссасини қўшган, ана шу пой-деворининг тамал тошини қўйган инсонларни улуғлаш, уларни рози қилишдек олижаноб мақсад муқассам.

Шу маънода, кейинги йилларда эълон қилинган Инсон манфаатлари ёки Оила йиллини оласизми, Аёллар, Соғлом авлод, Оналар ва болалар йили ёки мана шу Қарияларни қадрлаш йилини оласизми — буларнинг барчаси бир-бири билан манتيқий асосда, ўзаро узвий боғланганини кўрамиз.

Давлат ва жамият эътиборини ижтимоий ҳаётимизнинг муҳим йўналишларига қаратиб, одамларимизнинг оғирини енгил қилишга қаратилган дастурларни бажариш учун керакли имконият ва маблағ топиб қўлган ишларимизнинг амалий таъсири ҳаётимизнинг барча жаҳонларида бугун самара бераётганига ҳаммамиз - оддий фуқародан тортиб юқори мансаб лавозимларида ўтирган инсонларгача гувоҳ бўлмоқдамиз.

Агар биз ўтиб бораётган 2002 йилга худди шу кўз билан қараб, унинг амалий натижаларини таҳлил этадиган бўлсак, ҳеч шубҳасиз, Қарияларни қадрлаш йили бўйича қабул қилган дастуримиз нафақат мўхтарам фахрийларимиз, кексасайиб қолган ота-оналаримиз, балки бугун жамиятимиз ҳаётида катта из қолдирганига ишонч ҳосил қиламиз. Мен бугун бу тўғрида батафсил ҳисоб-тоб беришни мақсад қилиб қўйганим йўқ. Чунки, дастур ижроси юзасидан мутаассад ташкилотлар вакиллари матбуот, радио-телевизион орқали, маҳалла ва фуқаролар йиғинларида ўз хисоботини беради, албатта.

Мен фақат бу борадаги айрим мисолларни келтириб ўтмоқчиман.

Қарияларимизни моддий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш мақсадида, аввало, жорий йилда пенсия ҳажмининг аниқлаш ва ҳисоблаш адолатли қараб, пенсия миқдорининг 1,3 марта қўлайтирилгани, кексаларимизга қўшимча имтиёзлар бериш учун биргина Пенсия жамғармаси томонидан 39 миллиард 600 миллион сўм маблағ ажратилгани ҳам бу борадаги ишларнинг қўлами

нечоғлиқ катта бўлганини кўрсатиб турибди.

Ёки қарияларни ижтимоий ҳимоя қилиш тизимини такомиллаштириш, уларга тиббий, санаторий-курорт, коммунал-маиший ва транспорт хизматлари кўрсатишни яхшилаш бўйича бир қатор чора-тадбирлар амалга оширилганини ҳам эсламасдан ўтмаймиз.

Шу ўринда икки миллионга яқин қария диспансер назорати ва тиббий кўриқдан ўтказилган, 30 мингдан зиёд отахон ва онахонларимиз санаторияларда ва тиббиёт масканларида бепул даволанганини алоҳида таъкидлаш лозим.

Бу ҳақда гапирганда, «Ортопедик реабилитация» илмий ишлаб чиқариш корхонасининг барча вилоятларда филиаллари ташкил этилиб, ёрдамга муҳтож ва ногирон кексаларни махсус арава-чалар, эшитиш мосламалари ва бошқа зарур воситалар билан таъминлаш ишлари изчил давом эттириляётганини ҳам тилга олиш мумкин.

Ёки бўлмаса, шу йил Қорақалпоғистон Республикасида «Тахиятош» санаторий-профилакторийси, Наманган вилоятида уруш ва меҳнат фахрийларига мўлжалланган «Косонсой» сийхатгоҳи, Сирдарё вилоятининг Янгирер шаҳрида «Саховат уйи» барпо этилганини айтиш ўринлидир.

Жорий йилнинг ўтган даври мобайнида ногирон ва қаровечисиз кексаларга 1 миллиард 340 миллион сўмлик моддий ёрдам кўрсатилган, бу эса режадагидан уч баробар кўп экани ҳам албатта амалга оширилган ишлар салмоғидан далолат беради.

Бундан ташқари, 900 нафар ёлғиз отахон ва онахонларнинг уйлари давлат ҳисобидан таъмирлаб берилгани, 11 минг 700 нафар ёлғиз кексага давлат дастурида қўзда тутилган имтиёзга ёрдам амалга ошириляётгани, уларга 3 мингдан зиёд ҳамшира хизмат кўрсатаяётгани, «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати фаоллари эса 3 минг 700 кексани ўз оталигига олиб, уларга мунтазам ёрдам кўрсатиб келаяётгани айниқса эътиборлидир.

Албатта, масаланинг маънавий томони, яъни оилада, маҳаллада, жамоат жойларида, тўй ва маъракаларда кексаларимизга бўлган ҳурмат-эътибор билан ортгани, улар доимо қўнчилиқнинг эъзозиде бўлиб келаяётгани ҳақида ортиқча тўхталишга зарурат бўлмаса керак.

Бугунги фурсатдан фойдаланиб, мана шу эзгу ишларга хисса қўшган саховатли инсонларга, турли хайрия ташкилотлари вакилларида ўз миннат-дорлигини изҳор этиб, илоҳум, қўлган хайрли ишларинингизнинг савобини ўзингиз ҳам кўринг, бошингиз омон бўлсин, ҳеч қачон кам бўлманг, деб тилак билдирсак, адолатли бўлади, деб ўйлайман.

Нега деганда, уларни ҳеч ким бунга мажбур қилгани йўқ. Жамиятимиз ҳаётида рўй бераётган мана шундай ижобий ўзгаришлар, одамларимиз ўртасида меҳр-оқибат, шафқат тўғйларни тобора мустаҳкамланиб бораётгани шахсан мени беҳад қувонтиради.

Албатта, мўлғабар қарияларимизга бўлган эътибор, бу йўналишдаги ишлар фақат шу йил билан кекланмайди, балки янги босқичда, янги ҳақда изчил давом эттирилади.

Чунки бизларни дунёга келтириб, воёта етказган, ўзининг меҳнати билан бугунги ҳаётга катта хисса қўшган кекса авлод олдиде барчамиз ҳаммиса қардормиз. Уларни эъзозлаш ҳар биримиз ўзини ҳам қаро, ҳам фарзидир.

Хурматли дўстлар!

Барча қувонч ва ташвишлар, муаммоларга қарамасдан, ҳаёт давом эта-

веради.

Мана, ҳадемай, Янги йил ҳам кириб келади. Янги йилимиз ҳам файзли, баракали бўлади. Яратганимиз бу йилда ҳам биздан меҳрини, марҳаматини аямайди, хонадонларимизга тинчлик-осойишталик, бахту саодат ато этади, деб ишонамиз.

Илгари ҳам кўп бор айтган гапимни яна такрорламоқчиман: биз пок ва холис ниятлар билан яшасак, Оллоҳни доимо қалбимизда, юрагимизда сақлаб, ундан сўрасак, ишончим қимлиқ, биздан меҳр-муруватини ҳеч қачон дариг тутмайди.

Янги йилга ана шундай орзулар билан қараётган халқимизнинг фикрини, кайфиятини инobatга олиб, бу йилимизнинг ҳам ҳар томонлама ҳосиятли, файзу баракали бўлишини ният қўлар эканмиз, менинг бир тақлифим бор: кириб келаяётган 2003 йилни «Обод маҳалла йили» деб эълон қилсак.

Қадрили ватандошлар!

Бу масалага кенгрок қарайдиган бўлсак, янги йилга бундай ном беришимизнинг боиси нимада, деган табиий савол туғилади.

Аввало, шунга айтиш керакки, «обод» деган сўз, «обод маҳалла» деган ибора замирида теран маъно бор.

Обод деганда, халқимиз, миллатимиз нафақат қўркам ва чиройли, шу билан бирга, айнан тинчлик ва осойишталик, ўзаро меҳр-оқибат, аҳиллик, қўл-барақа ҳўмрон бўлган ҳойларни таъсвур қилади.

Шу нўқтаи назардан қараганда, маҳалладек ноёб тизим ҳақида ортиқча гапириб ўтиришга эҳтиёж йўқ, деб ўйлайман.

Нега деганда, ҳар қайси инсон, ҳар қайси хонадон ҳаётида, давлат ва жамият бошқарувида, одамларнинг бошини қовуштириш, турар ҳойларда тартиб-интизомни мустаҳкамлашда, ўзини ўзи бошқариш тизимини жорий қилишда маҳалланинг роли, аҳамияти ва моҳияти қундан-қунга ошиб бораётганини барчамиз кўриб турибмиз.

Шу боис, маҳалланинг ҳаётимиздаги маънавий юксак, унинг қўнуний, ҳуқуқий асослари ҳар томонлама мустаҳкам бўлиб ривож топса, бу идорани жамиятнинг сиёсий-иқтисодий ва маънавий ҳаётининг ажралмас бир қисми, қўли бошқариш тизими сифатида нечоғлиқ қўчайтурсак, бунинг учун барча моддий-молиявий шароитларни ташкил қилиб бериш, ўйлайманки, бу ўз олдимишга қўйган олий мақсадларга эришил йўлида катта қадам бўлади.

Барчангиз яхши биласиз, «Отанг - маҳалла, онанг - маҳалла» деган ҳикматда жуда катта маъно бор.

Агар биз бу иборанинг ҳақиқий мазмунини сўзда эмас, амалда намойиш этмоқчи бўлсак, шу маҳаллада яшайдиган ким бўлмасин — бева-бечора ёки ногирон бўладими, омади келмаган бирон-бир оила бўладими, ёлғиз қолган қария бўладими — буларнинг барчасига нафақат моддий ёрдам беришимиз, аввало, меҳр-эътибор қаратишимиз зарур.

Шу борада, ҳеч шубҳасиз, маҳалла оқсоқоллари ва фаоллари қўмак-мадада муҳтож бўлган инсонларни ёлғиз қолдирмасдан, уларнинг бошини силаб, бу одамларни ҳимоялаш учун, керак бўлса, давлат идоралари, мансабдорларнинг тинчини бузиб, тегишли ёрдам ва маблағни ундириб олиб, бугун қилаётган ишларининг самарасини янада қўчайтурса, яъни маҳалла том маънода ота-оналик вазифасини ўтайдиган даражага етиб борса, биз кўп нарсасга эришган, аҳолимизнинг розилигини олам бўламиз.

Лёкин барчамиз яхши англаб олишимиз керакки, бу масалада ҳамма

нарсас фақат бугунги маҳалла тизимига, унинг фаоллари ва ташкилотчиларига боғлиқ эмас.

Бунинг учун аввало даалат қўмагини янада қўчайтириш, маҳаллага тегишли ҳуқуқий ваколатлар бериш, унинг низомини қайтадан кўриб чиқиш, имкониятларини кенгайтириш, биринчи галда, маҳалланинг моддий негизини мустаҳкамлаш ҳақида ҳаммамиз бош қўтиришимиз, каттиқ ишлашимиз керак.

Шу маънода, маҳалланинг туман ва шаҳар ҳокимликлари, маъмурий ва ҳуқуқий ҳимоя қиладиган ташкилотлар билан, керак бўлса, ижтимоий, нодавлат, сиёсий ташкилотлар билан алоқаларини расмий, яъни ҳуқуқий асосда йўлга қўйиш, бу борада ечимланган барча муаммоларни қўнуний тарзда ҳал этиш масаласи ҳам долзарб бўлиб турибди, десак, хато бўлмайди.

Нега деганда, бу масалалар ечимлас экан, маҳалладан кўп нарсани талаб қилиш ўринсиз бўлади.

Шунинг оқибати керакки, ҳақиқатан ҳам бугун биз маҳалла зиммасига кўп вазифаларни юклаймиз.

Шунинг учун ҳам бугун қайси масалаларда ҳокимият, қайси масалаларда маҳалла маънаул эканини қўнуний нўқтаи назардан аниқ белгилаб қўйиш вақти келди, деб ўйлайман.

«Обод маҳалла йили» бўйича ҳам махсус давлат дастурини қабул қилиб, уни амалга ошириш юзасидан ҳуқуқимизга тегишли топириқлар берилади, албатта.

Маҳалла ҳақида сўз юритганда, яна бир масалага эътиборингизни жалб қилмоқчиман.

Бизнинг ҳаётимизни тебратадиган шундай бир соҳа борки, уни ҳеч қандай қўнун ёки расмий ҳужжат билан чегаралаб, белгилаб бўлмайди.

Бу соҳа бевосита одамларнинг маънавияти, руҳий дунёси, мафҳуравий онги, тафаккури билан боғлиқдир.

Шу жумладан, бир ҳойда яшайётган одамларнинг ўзаро алоқалари, оила муносабатлари дейсизми, қўни-қўшничилик дейсизми, қўда-андачилик дейсизми — буларнинг барчаси гоёт ўзига хос, сирли бир олам.

Бундай муносабатларни фақатгина расмий йўл билан, қўнун ва фармонлар билан белгилаб бериб бўлмайди. Ва бунга интилиш ҳам қалтабинлик, деб ҳисоблайман.

Бу ҳақда кўп гапириш мумкин. Шунинг учун ҳам Шарқ оламида, ислом фалсафасида одамларнинг маҳалла, яъни жамоа бўлиб яшашда, жамият ҳаётида тинчлик ва осойишталикни сақлашда меҳр-оқибат, шафқат ва муруват нақадар катта ўрин тутганини англаш мумкин.

Шу сабабли, маҳалланинг аҳамияти ва ўрни ҳақида гапирганда, инсоннинг оиланинг маънавий олами, ундан хабардор бўлиш, уни англаш, бу руҳий дунёга қўполлик билан аралашмасдан, унинг ижобий асосда шаклланишига назоратчи билан таъсир ўтказишда, ўйлайманки, маҳалладек идорага тенг келадиган бошқа бирон-бир восита йўқ.

Азиз юртдошлар!

Шу фурсатдан фойдаланиб, халқимизга хос бўлган, ҳаётимизда катта ўрин тутадиган ва унга таъсир ўтказадиган қадриятлар ҳақида тўхталиб ўтмоқчиман.

Қадрият деганда, биз минг йиллар давомида шаклланган, одамларнинг ҳаёти, ички дунёсидан мустаҳкам ўрин олган, ҳеч қайси расмий ҳужжатда акс этмаган бўлса-да, унга барча амал қилдиган, инсонларнинг қон-қонига сингиги кетган аъёна ва удуларни тушунамиз.

Ўнда қилиб айтганда, одамзод бор экан, миллат бор экан, шу миллатни ифода қиладиган, асрлар мобайнида қандайдир мўқаддас даражага кўтарилиб қолган аломат-хусусиятлар ҳам у билан бирга яшайди.

Табиийки, ота-боболаримиз бизга қолдирган олижаноб қадриятларни, ғуруримизни кўтарадиган, халқимизнинг обрўсига обрў қўшадиган инсоний одат ва фазилатларини сақлаш, асраб-авайлаш ва энг катта бойлик тариқасида келажак авлодларга етказиш зарур. Бу масала бўйича ҳеч қанда, ҳеч қандай икхиланиш йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас.

(Давоми 3-бетда)

ҲАЁТИМИЗНИНГ, ТАРАҚҚИЙТИМИЗНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСИ

**Президент Ислам Каримовнинг
Ўзбекистон Республикаси Конститу-
циясининг ўн йиллигига бағишланган
тантанали маросимдаги нутқи**

(Давоми.
Бошланғич 1, 2-бетларда)

Кейинги йилларда қадриятларни тик-
лаш ва улуғлаш, буюқ авлиё ва мута-
факхирларимизнинг ҳоки етган қадам-
жоларни обод қилиш, ажодларимиз
меросини ўрганиш борасида кўп-кўп
ишлар қилинаётгани ҳақида ҳам узоқ
гапириб ўтиришга ҳолат йўқ.

Чунки, бусиз биз буюқ келажаги-
мизни тасаввур этолмаймиз: миллати-
мизнинг томири, тарихи қанча чуқур
бўлса, келажаги ҳам шунча буюқ бўла-
ди, деб тушунамиз.

Аммо ҳаётда шундай одат ва эски-
дан қолган удумлар борки, уларни мил-
латимиз ва халқимизга ҳос бўлган аза-
лий қадриятлар қаторига киритиш қий-
ин.

Гап нима тўғрисида кетяпти?

Гап аввало миллий қадриятларимиз-
ни сохталаштиришга олиб келаётган,
урф-одатларимизни ниҳоби остида туй-
ҳашам ва маърака-маросимларимизни
катта дабдабаларга, баъзи жамшид-
ларга айлантириб, ҳаётимизга қучайиб
кириб бораётган ўта ҳунук ҳаракатлар
ҳақида кетяпти.

Бунинг негизда баъзи бир одамла-
римизга мансуб бўлган шухратпараст-
лик, дабдабозлик, ўзини кўз-кўз
қилиш, очик айтиш керак, аввало бели
огирмасдан, нопок йўллар билан топ-
ган пули ва бойлигини терисига сизги-
ра олмаслик каби иллатлар ва шунинг
асоратлар бориғини кўриш мумкин.

Қанчалки аччиқ бўлмасин, бугун бу
тўғрида гапирмасдан бўлмайди.

Ҳеч шубҳасиз, бундай дабдабалар-
ни ташкил қилишга бош-қош бўлади-
ган, янги-янги маросимларини ўйлаб
чикараётган ва шунинг ҳисобидан ўзи-
нинг манфаатини, керак бўлса, қандайдир
сохта обрў топадиган, шу ишни ота
қасби қилиб олган маълум бир қимса-
лар бориғини ҳам очик айтишимиз
зарур.

Албатта, бу ҳақда биринчи марта
сўз юритаётганимиз йўқ. Бу ҳусудда
жамоатчилигимиз, матбуот, радио ва
телевидение, хотин-қизлар кўмитаси
фаоллари, жойлардаги кўпни кўрган
оқсоқолларимиз кўйиниб гапирарди.

Одам шундан ҳайратда қоладикки,
бундай ҳеч ақлга сиймайдиган ортиқча
маросимлар ҳар бир оила, ота-онанинг
елкасига оғир юк бўлиб тушаётганини
ҳамма билади.

Чунки бундан асосан кўп болали
оилалар азият чекади, қийналади, шу-
нинг оқибатида қардор ҳам бўлиб
қолиб, қарзини узиш учун бошини кўтар-
масдан меҳнат қилади.

Менинг бир аски танишим бор. Баз-
зан кўришиб, телефонлашиб тураимиз.
Шу бечора тўрт-бешта боласининг тўй
ташвишларидан кўтулмай туриб, ҳали
нафасини ростлаб олишга улгурмаси-
дан, яна тўйга навабт келиб қолибди.
Нима эмиш, энди невараларга бешиқ
тўйи қилиб бериши керак эмиш.

Бу ҳақда одамлар билан суҳбатлаш-
сангиз, улар, энди, ўзбекчилик, ор-
но-мус, деган гаплар бор, дейди. Бошқача
айтганда, шавла кетса, кетсин, обрў
кетмасин, деб иш тутади.

Бизнинг халқимизда "кўпчилик като-
рида" деган бир гап бор.

"Кўпчилик қаторида" деган иборани
биз, аввало, атрофдаги жамоа, маҳал-
ла-қўй билан бирга ҳамоҳанг бўлиб
яшаш, уларнинг қаторидан чиқмаслик
ва қўлгина ҳолатларда ор-номус деган
тушунча билан чамбарчас боғланиб кет-
ган қарашлар, деб қабул қилишимиз
тўғри бўлади.

Уйламанки, бу жуда олижаноб ту-
шунча.

Нега деганда, асрлар давомида
шахланган мана шундай қарашлар бо-
шига мусибат, ҳаёт синовлари тушган
одамларни ёлғиз қолдирмаслиқни,
уларнинг даридаги ҳамдард бўлиш, ғам-
ташвишларини баҳам кўриш, ёвуз қуч-
ларга, бало-қазоларга қарши бир ёқадан
бош чиқариб қурашганин аңлатди.

Шу маънода, бу тушунчани ёшлари-
мизга, унинг-ўсиб келаётган болалари-
мизнинг қалби ва онига синдириш,

халқимизнинг ҳамжихатлигини ифода
этадиган ҳаракатга айлантириш эл-
юртимизга фақатгина куч-қувват ба-
ғишлайди.

Лекин, бундай олижаноб тушунчани
аксига айлантириб, ҳар қандай соғлом
фигрга зид бўлган сохта урф-одатлар-
га берилиб, ўзининг табиати ва салоҳи-
ятига, даромадига тўғри келмайдиган,
балки унга катта зарар етказадиган тўй
ва маросимларни ўтказадиган одам-
ларни тушуниш қийин.

Очик айтишни керак, биз дўппимиз-
ни олиб қўйиб, чуқур ўйлаб кўрсак,
тарихимизни эсласак, ҳақиқий қадри-
ятларимизнинг мағзини чқасак, бу ор-
тиқча даҳмазалар одамларимиз елка-
сига машаққатли бир юк, аникроқ айт-
ганда, доимий оғир мажбурият бўлиб
тушаётгани аён бўлади.

Агар биз тўйга кетадиган маблаг-
нинг бир қисmini ёшларнинг ҳақиқий
эҳтиёжига, оила юмушларини енгли-
лаштиришга, эртага туғиладиган гўдак-
ларни соғлом қилиб ўстириш, болала-
римизга чуқур билим бериш, бир сўз
билан айтганда, замонавий ҳаёт ва тур-
муш тарзига жавоб берадиган мақсад-
ларга сарф қилсак, бу энг оқилона ва
савоб иш бўлур эди.

Диний маросим ва маъракалар
ҳақида тўхталадиган бўлсак, мен бу
тўғрида узиш-кесил бир ҳулоса билди-
риш фикридан узоқман.

Бу ҳусудда аввало имом-хатиблар,
уломоларимиз, диний идора ўз фикри-
ни билдириши, кенг тарғибот ишлари-
ни олиб бориши керак.

Албатта, улар бу борада анча-мунча
ҳаракат қилипти, аммо бу ишларни яна-
да қучайтириш лозим.

Мен фақат маъракаи дабдабали
тўйга айлантириш ҳеч қайси муқаддас
китобда ёзилмагани ва бизнинг ислом
динимиз арканларига мутлақо зид ақа-
нини эслатиб ўтмоқчиман, ҳолос.

Азиз дўстлар, ёдингизда бўлса, биз
бундан уч-тўрт йил аввал бу борада
маҳсус бир қарор ҳам қабул қилган
эдик.

Унда тўй-ҳашамлар, оилавий танта-
налар, маърака ва маросимларни, мар-
ҳумлар хотирасига бағишланган тад-
бирларни ўтказишда исрофгарчиликка
йўл қўйиш, атрофда яшаётган одам-
ларнинг ҳол-аҳолини инобатга олмас-
лик каби иллатларга йўл қўйлаётгани
айтилган, бу масала бўйича аниқ чора-
тадбирлар ҳам белгиланган эди.

Бу қарор эълон қилинган, жойларда
тўй-маъракаларни ўтказиш ишлари би-
роз тартибга тушгандек бўлди. Бироқ,
афсуски, кейинчалик бу иш яна эъти-
бордан четда қилиб кетди.

Менинг тақлифим шуки, бу масала-
ни авваломбор маҳалла ва хотин-қиз-
лар кўмиталари турар-жойларда чуқур
ўрганиб чиқиб, ўз тақлиф ва тавсияла-
рини бериши лозим.

Биз ана шу тақлиф ва тавсияларга
таъинан ҳолда, керак бўлса, янги қарор
қабул қилишимиз, унда бу масала бўйи-
ча кўпроқ амалий ва таъсирчан чора-
ларни кўриш ва бундай тадбирларни
жамоатчилигимиз қўлгига суяниб, хан-
дайидир чегараси солиш мақсадида иш
олиб бораёқ, айнаи муддао бўлади, деб
ўйлайман.

Мен ишонаман – халқимизнинг со-
ғлом тафаккури, асрий тажрибаси, кўпни
кўрган оқсоқоллар, ота-оналар, опа-
сингилларимизнинг, маҳалла феола-
ри, кенг жамоатчиликнинг қатъияти
билан бу муаммони оқилона ҳал қилишга
бизнинг кўчимиз ҳам, имкониятимиз
ҳам етади.

Хурматли дўстлар!

Фурсатдан фойдаланиб, сиз азиз-
ларни Конституцияимизнинг 10 йиллиги
байрами билан яна бир бор кутлайман.

Шу билан бирга, сизларни, сизлар
орқали барча юрдошларимизни булун
дунё мўмини-мусулмонлари қаторида
бизнинг халқимиз ҳам катта қувонч би-
лан кутиб олаётган табарруқ Рамазон
ҳайити билан чин қалбимдан муборак-
бод этаман.

Барчаңизга сийҳат-саломатлик, бахт
ва омад, ҳонадонларингизга тинчлик-
тотувлик, файзу барақа тилайман.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ФАРМОНИ

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг ўн йиллиги муносабати билан амнистия тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул
қилинганлигининг ўн йиллиги муносабати билан
инсонпарварлик тамойилига амал қилиб, Ўзбе-
кистон Республикаси Конституциясини 93-модда-
сининг 20-бандига асосан қарор қиламан:

1. Куйидаги маҳкумлар жазодан озод қилин-
син:

- а) аёллар;
- б) вояга етмаган ёшида жиноят содир этган
шахслар;
- в) биринчи ва иккинчи гуруҳ ногиронлари;
- г) 60 ёшдан ошган эркаклар;
- д) биринчи марта судланган чет эл фуқарола-
ри;
- е) эҳтиётсизлик орқасида жиноят содир этган
шахслар.

2. Биринчи марта уч йилдан ортиқ бўлмаган
муддатга озодликдан маҳрум этишга ёки озод-
ликдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлмаган
жазоларга ҳукм қилинган шахслар жазодан озод
қилинсин.

3. Иқтисодиёт ва ҳўжалик фаолияти соҳасида
жиноятлар содир этиб, биринчи марта судлан-
ган, етказилган зарарни қоплаган шахслар жазо-
дан озод қилинсин.

4. Экстремистик ташкилотлар фаолиятидаги
иштироки, улар таркибида Ўзбекистон Респу-
бликасининг конституциявий тузумига қарши жи-
ноятлар ёки жамоат хавфсизлигига қарши бошқа
қилмишлар содир этганлиги учун ўн йилдан ор-
тиқ бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум этишга
ёки озодликдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлма-
ган жазоларга биринчи марта судланган шахс-
лар жазодан озод қилинсин.

5. Ушбу Фармоннинг 1-моддасида қайд этил-
ган шахслар томонидан содир этган жиноятлар,
шунингдек ижтимоий хавфи катта бўлмаган жи-
ноятлар юзасидан олиб борилаётган тергов иш-
лари ва судда қўрилмаган ишлар тугатилсин.

6. Мазкур Фармонга асосан жазодан озод
қилинмайдиган шахслар жазо муддатининг ўтал-

маган қисми куйидагича қисқартирилсин:

а) қасддан содир этган жинояти учун ўн йил-
дан ортиқ бўлмаган муддатга озодликдан маҳ-
рум қилинганларга — тўртдан бир қисмига;

б) қасддан содир этган жинояти учун ўн йил-
дан ортиқ муддатга озодликдан маҳрум қилин-
ганларга — бешдан бир қисмига.

7. Татбиқ этилмасин:

а) мазкур Фармон — ўта хавфли рецидивист-
ларга, жазони ўташ тартибини мунтазам равиш-
да бузаётган маҳкумларга ҳамда муқаддам авф
этиш ёки амнистия тартибида жазодан озод
этилган ва яна қасддан жиноят содир этган
шахсларга нисбатан;

б) мазкур Фармоннинг 1-моддаси — қасддан
одам ўлдирш (Жиноят кодексининг 97-модда-
си) жиноятини содир этган шахсларга;

в) мазкур Фармоннинг 1-3, 5-моддалари —
экстремистик ташкилотлар фаолиятидаги ишти-
роки, улар таркибида Ўзбекистон Республика-
сининг конституциявий тузумига қарши жиноят-
лар ёки жамоат хавфсизлигига қарши бошқа
қилмишлар содир этган шахсларга.

8. Мазкур Фармоннинг 4 ва 6-моддалари
Жиноят кодексининг 150-163, 242, 244, 244-1,
244-2-моддаларида кўрсатилган жиноятларни
содир этганлиги учун ҳукм қилиниб, тузалиш
йўлига қатъий ўтган шахсларга нисбатан фақат
жазони ижро этиш муассасасининг маъмурияти
томонидан уларнинг ўз қилмишидан амалда пу-
шаймон бўлганлиги тасдиқланган ҳоллардагина
қўлланилиши белгилансин.

9. Фармон эълон қилинган кундан қучга
киради ва уч ой мобайнида ижро этилиши ло-
зим.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти

И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2002 йил 3 декабрь

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг ўн йиллиги муноса- бати билан амнистия тўғрисида»ги Фармонига ШАРҲ

Умумхалқ байрам — мустақил
давлатимиз Конституцияси қабул
қилинганлигининг ўн йиллиги ара-
фасида Ўзбекистон Республика-
си Президенти томонидан амни-
стия тўғрисидаги Фармон қабул
қилинди.

Фармон озодликдан маҳрум
этилганларнинг деярли барча то-
ифаларини қамраб олган.

Амнистияни қўллаш натижаси-
да биринчи навбатда вояга етма-
ган ёшлар, ижтимоий хавфи катта
бўлмаган ёки эҳтиётсизлик оқиба-
тида жиноят содир этган шахслар
озод этилди.

Қарияларни қадрлаш йили деб
эълон қилинган йилда қабул
қилинган Фармон 60 ёшга тўлган
шахсларга, шунингдек аёлларга
ўз оилаларига қайтишлариға им-
коният яратди.

Қонуларимизни бузиб, ўта
оғир бўлмаган жиноят содир қил-
ган чет эл фуқаролари ҳам ўз
ватанларига тинч меҳнат билан
шўғулланишлари учун қайтадилад.

Бундай шахсларга нисбатан ҳали

дастлабки ва суд терговни якун-
лашмаган жиноят ишлари ҳам ту-
гатилади.

Иқтисодиёт соҳасида, ҳўжалик
юртиш жабҳасида содир этган
жиноятлари учун биринчи маро-
таба судланиб, етказилган зарар-
ни қоплаган, шунингдек озодлик-
дан маҳрум қилиш билан боғлиқ
бўлмаган жазоларга ҳукм этилган
шахсларнинг озод этилиши ҳам
назарда тутилган.

Турли сабабларга кўра, авва-
ламбор ўзларининг савиясизли-
ги, билими ва тажрибаси етиш-
маслиги оқибаида ўз олдиға кон-
ституциявий тузумни ағдаришни
мақсад қилиб қўйган экстремис-
тик радикал диний гуруҳларнинг
домига тушган шахслар ҳам озод
этилади.

Бу биринчи навбатда ўз қил-
мишларининг қанчалик оғирли-
гини ҳис қилиб, содир этган жи-
ноятларидан чин кўнглидан пу-
шаймон бўлганларга тааллуқли-
дир.

Озодқилинаётган шахсларнинг

яқин қариндошлари, шунингдек
турар жойларидаги маҳаллалар
аҳли томонидан зарур эътибор,
уларнинг ҳаётда ўз ўринларини
топишдаги иштироки шубҳасиз
муҳим аҳамият касб этади.

Юқорида қайд этилганлар като-
рида жазодан озод қилинмайдиган
маҳкумларнинг ўталмай қол-
ган жазо муддатларини сезилар-
ли даражада қисқартириш ҳам
қўзда тутилган. Бундай чора таъ-
сирига тушувчилар жазо ўтаётган
маҳкумларнинг ярмидан ортиги-
ни ташкил қилади.

Инсонпарварлик, бағрикенг-
лик, кечиримчилик каби фазилат-
ларга асосланган Фармон ҳақон
демократик ҳуқуқ яратиш тажри-
баси ва ўзбек миллий анъанала-
рини уйғунлаштирган.

Бу мамлакатимизда суд-ҳуқуқ
ислохотлари босқичма-босқич
ўтказилаётганлигининг, ижтимо-
ий ҳаётнинг барча соҳаларини эр-
кинлаштириш жараёни мутаносиб
амалга оширилаётганлигининг яна
бир далилидир.

ХАЛҚИМИЗ АҚЛ-ЗАКОВАТИ ВА ДОНИШМАНДЛИГИ

Мухтарам Президент!
Хурматли тантанали йиғилиш қатнашчилари!

Бугун барчамиз мамлакатимиз ҳаётидаги улкан сиёсий-ижтимоий воқеа — Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганнинг 10 йиллигини кенг нишонлаялмиз.

Хар бир мамлакат ва жамият тарихида шундай улуғ саналар борки, уларнинг аҳамияти ва қадри давр ўтган сари ортиб бораверади. Халқимиз донишмандлиги, сиёсий ва ижтимоий-ҳуқуқий тафаккурининг самараси бўлиб Конституциямиз қабул қилинган кун ана шундай тарихий саналар жумласига кирди.

Конституциямиз қабул қилингандан буён орада ўтган ўн йиллик вақт бугун шу ҳақиқатни исботламоқдаки, Асосий қонунимизда ақс эттирилган барча қоидалар, ҳуқуқий нормалар фуқароларимизнинг қўндалик ҳаётида аққол ўз ифодасини топмоқда.

Шу ўринда Конституциямиз қабул қилинган давр янги тарихимизнинг ўта мураккаб ва чигал кўнарлига тўғри келганини таъкидлаб ўтиш жоиз, деб ўйлайман.

Маълумки, Ўзбекистон халқи ўтмишда 130 йил мустамлакачилик, куллик азобини тортиди, миллионлаб қурбонлар берди: большевизм зулмини кўрди, коммунизм мафқураси билан сугорилган СССР Конституцияси амал қилган йиллардаги қатогон тўғрисида минглаб азиз фарзандлари, буюк зиёлиларидан айрилди.

1989 йил май-июнь ойларида Фарғона vodiysida феодал воқеалар рўй берди. Мамлакатимиз бошига оғир кунлар тушган ана шу вақтда Ўзбекистон раҳбари этиб Ислам Абдуганиевич Каримов сайланди.

Юртбошимиз Фарғона, Паркент, Бўя, Ўш-Ўзганда даҳшатли фожиалар ичига дориб, ўз жасорати ва қатъияти, сиёсий иродаси билан юртимизда тинчлик ва ҳавфсизлигини таъминлади.

Айни ўша пайтда халқимизнинг тарихи, хоҳиш-иродаси, маънавияти, маданиятини ўзида мукоссамлаштирган янги, мустақил дунёвий давлат — Ўзбекистон Республикасининг Конституциясини яратиш зарурати кун тартибига чиқди. Бу гоё илк бор 1990 йил 24 мартда бўлиб ўтган ўн иккинчи қаҳриқ Олий Советнинг биринчи сессиясида тилга олинган эди.

Ушбу сессияда совет республикалари орасида биринчи бўлиб Ўзбекистонда Президентлик лавозими таъсис этилди.

Халқ собиқ иттифок ўз кучини йўқотмаган, СССР, Ўзбекистон ССР Конституциялари империянинг мутлақ ҳукмронлигини ҳимоя қилиб турган кунларда бу — мамлакат раҳбари бошчилигида мустақиллик йўлидаги гоё дадил қадам эди. Юртимиз тарихида илк бор жорий этилган Президентлик институти янги Ўзбекистон давлат ҳокимияти органлари тизимида марказий ўринни эгаллади, сиёсий тизимнинг ўзаги бўлиб қолди.

Хаммага маълум, ўша кунларда Сиёсий бюро, Пленум, Съезд деб номланган, қўнун чикарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятидан ҳам юқори турадиган қатогончи органлар марказда пичогини қайраб турар эдилар. Шу кезларда турли шаклдаги дўк-пўнсалар, маломат тошлари Юртбошимиз бошига отилганлигини кўчирилигини хабаримиз бор. Бу тошлар азоб-ўқубатлардан эндигина кўрагини кўтариб олаётган халқимиз кўксига ҳам отилмоқда эди.

Ана шундай фитаналар чек қўйиш мақсадида ва мустақиллик халқ иродаси дарахасига кўтарилиши лозимлигини чуқур англаган Президентимиз 1990 йил июнь ойида бўлиб ўтган Олий Советнинг иккинчи сессиясида 64 нафар аъзони ўзида жамлаган Конституция комиссиясининг таркибини тақдим этиб, уни тасдиқлаб беришни сўради. Шу сессияда Мустақиллик декларациясини эълон қилинди. Декларациянинг 8-бандида Ўзбекистон "Ўзининг тараққиёт йўлини, ўз номини белгилайди ва давлат белгиларини (байроқ, герб, мадҳия) ўзи таъсис этади", деган қоида

мустаҳкамланди.

Конституция комиссиясининг раиси — Ислам Абдуганиевич Каримов бошчилигида олимлар, мутахассислар, хорижий экспертлар янги Конституция лойиҳаси устида икки ярим йил давомида тинимсиз меҳнат қилдилар. Халқ иштирокида лойиҳа мукаммал ишланди, чет эл тажрибаси ўрганилди, дастлабки босқичнинг ўзида 97 та хорижий Конституция таҳлил этилди.

1991 йил 31 августда Олий Кенгаш Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги тўғрисида Баёнот қабул қилди.

Шу сессияда "Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги асослари тўғрисида"ги конституциявий қонун қабул қилинди. Қонундан бўлажак Конституциянинг асосий қоидаларини мукоссам этувчи бир қатор муким моддалар жой олди.

Хусусан, ушбу Қонунда "Ўзбекистон Республикаси тўла давлат ҳокимиятига эга, ўзининг миллий-давлат ва маъмурий-ҳудудий тўзлишини, ҳокимият ва бошқарув идоралари тизимини мустақил белгилайди", "Ўзбекистон Республикасида Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва унинг қўнунлари устунирди. Ўзбекистон Республикаси давлат идораларининг тизими ҳокимиятни қўнун чикарувчи, ижроия ва суд ҳокимиятига ажратилиш тартиби асосида қўнунлади", деган қоидалар мустаҳкамлаб қўйилди.

Мазкур Қонуннинг 14-моддасида эса "Ўзбекистон Республикаси халқаро иқтисодий муносабатларнинг мустақил субъекти бўлиб, чет эл инвестицияларини амалга ошириш шартларини, инвесторларнинг ҳуқуқларини белгилайди, ўзининг конвертация қилинадиган валюта жамғармасини яратди, олтин ва бошқа захираларни, айрибошланган валютани сотади ва сотиб олади", деб қайд этилди.

Шуни айтиш лозимки, айнан мана шу конституциявий Қонун янги Конституция қабул қилинганга қадар муваққат Конституция вазифасини ўтади.

Халқимизнинг мустақиллиги, эркин ҳаёт учун кураши осонликча кенмади. Юртбошимизнинг бу йўлдаги амалий қадамларини тўхтатиш мақсадида марказдаги "дохий"ларнинг раҳнамолигида тезланган, тарбияланган партия-совет номенклатураси 1991 йил октябрь ойида бўлиб ўтган Олий Советнинг еттинчи сессиясида Президентни қўнунсиз равишда ағдаришга уринди. Бу ҳолат Конституцияни яратиш ва қабул қилиш ҳаёт-мамонт зарурати эканлигини яна бир бор тасдиқлади.

1992 йил 26 сентябрда янги Конституциянинг лойиҳаси тайёр бўлди. Лойиҳа шу кунги умумхалқ мукоссамаси учун матбуотда эълон қилинди.

Лойиҳа эълон қилинган, Конституциявий комиссияга фикр-мулохазалар билдирилган 600 тага яқин хат келиб тушди. Фуқароларимиз билдирган тақдирлар сонига 5 мингдан ошиб кетди.

1992 йил 21 ноябрда лойиҳа иккинчи марта умумхалқ мукоссамаси учун газеталарда чоп этилди. Ушбу ҳолат Асосий қонунимизнинг халқчиллигини таъминлади.

Конституция лойиҳасининг биринчи варианты 158 моддадан иборат эди. Комиссия раиси Ислам Абдуганиевич ҳузурдаги мукоссада бир неча ўнлаб моддаларга шахсан Раис тахририда қайта ишлов берилди. Матнлар ҳажми катталлиги, тақорланмаётган фикрлар устида жиҳдий ишланиши, аниқлик қилиниши зарурлиги кўрсатилди, бу вариант ишчи гуруҳига қайтарилди.

Иккинчи, учинчи, тўртинчи вариантда тайёрланган лойиҳалар ҳам Президент бошчилигида жиҳдий ва атрофилик мукосса қилинди. Комиссия раҳбари томонидан учинчи вариантга 63 та, тўртинчи лойиҳага 77 та принципиал

ўзгартириш ва муким қўшимчалар қилинди.

Масалан, Конституциянинг мукаддимаси "халқаро ҳуқуқнинг умум эътироф этилган қоидалари устунилигини тан олган ҳолда", деган сўзлар билан тўлдирилди.

Лойиҳанинг 1-моддасидаги "Ўзбекистон — демократик республика" жумласига Президент "суверен", деган сўзни қўшиб қўйди.

4-моддадаги бир хатбошида "Ўнинг ҳудудида яшайдиган барча миллиятлар ва эллатлар тилларига ҳурмат билан муносабатда бўлиш таъминланади, тилларни ривожлантириш учун шароит яратилади", дейилган эди. Президент бу хатбошининг ўрнига ўз қўли билан:

"Ўзбекистон Республикаси ўз ҳудудида истикомат қилувчи барча миллият ва эллатларнинг тиллари, урф-одатлари ва аънаналари ҳурмат қилинишини таъминлайди, уларнинг ривожланиши учун шароит яратди", деб ёзиб қўйди.

17-модданинг иккинчи хатбошида "Республика бошқа давлатлар билан ҳамкорликда умумий фаровонлик ва ҳавфсизлигини таъминлаш мақсадида ўзининг суверен ваколатларини ўзаро ҳамкорликда амалга ошириш шартларига келишган ҳолда иттифоқлар тўзиши, ҳамдўстликларга ва бошқа давлатларларга тўзлима-ларга кириши, шунингдек иттифоқлардан, ҳамдўстликлардан ва бошқа давлатларга тўзлима-лардан чиқиши муким", деб ёзилган эди. Президент ушбу хатбошини "давлатнинг, халқнинг олий манфаатлари", деган сўзлар билан тўлдирди, тахрирдан кейин хатбоши қуйидаги ҳолга келди: "Республика давлатнинг, халқнинг олий манфаатлари, фаровонлиги ва ҳавфсизлигини таъминлаш мақсадида иттифоқлар тўзиши, ҳамдўстликларга ва бошқа давлатларга тўзлима-ларга кириши ва улардан ажралиб чиқиши муким".

Юртбошимиз тақлифи билан 26-моддага айбсизлик презумпцияси таъминлиги асосан шахсни "айби аниқламагунча у айбдор ҳисобланмайди", 27-моддага эса "Ҳеч ким қонун назарда тутган ҳоллардан ва тартибдан ташқари бировнинг ёшима-лар ва телефонда сўзлашувлар сирини ошқор қилиши муким эмас", деган қоидалар қилинди.

Комиссия раҳбари виждон эркинлиги масаласига жуда катта эътибор берди. Лойиҳада бу ҳақдаги "Хар бир киши виждон эркинлиги ҳуқуқига эгадир, хар ким хоҳлаган динига эътиқод қилиши ёки ҳеч бир динга эътиқод қилмаслик ҳуқуқига, диний ва атеистик эътиқодга эга бўлиши ва бундай эътиқодни тарқатиш ҳуқуқига эгадир", деб ёзилган жумлани Ислам Абдуганиевич тўзатиб, "Хамма учун виждон эркинлиги кафолатланади. Хар бир инсон хоҳлаган динга эътиқод қилиши ёки ҳеч қайси динга эътиқод қилмаслик ҳуқуқига эга. Диний қарашларни мажбуран сингдиришга йўл қўйилмайди", деб таърифлайди.

Юртбошимиз олий қонун чикарувчи органнинг номини Олий Мажлис, жойлардаги бошқарув раҳбарларини ҳокимлар, деб номлашни тақлиф этди.

Юқорида келтирилган мисолларга асосланиб, ҳеч бир муболагасиз айтиш мукимки, Президентимиз Конституциянинг хар бир моддасини чуқур асослаш ва тақомиллаштиришга бевосита буюқ-қош бўлди.

1992 йил 8 декабрда Ўзбекистон халқи — инсон ҳуқуқларига ва давлат суверенитетига гоғарлига содиқлигини тантанали равишда эълон қилиб,

— ҳозирги ва келажак авлодлар олдидида юксак масъулиятини англаган ҳолда,

— ўзбек давлатчилиги ривожининг тарихий тахрибасига таяниб,

— демократия ва ижтимоий адолат-га садокатини намойи қилиб,

— халқаро ҳуқуқнинг умум эътироф этилган қоидаларининг устунилигини тан олган ҳолда,

— республика фуқароларининг муносиб ҳаёт кечирлишларини таъминлашга интилиб,

— инсонпарвар демократик ҳуқуқий давлат барпо этишни қўлаб,

— фуқаролар тинчлиги ва миллий тотувлигини таъминлаш мақсадида ўзининг мукдор вақиллари сиймосида Ўзбекистон Республикасининг Конституциясини қабул қилди.

Қомусимиз халқимиз ақл-заковатининг махсули бўлиб, унда мукоссам этилган миллий ва умуминсоний тахриба жамиятимиз равақига хизмат қилмоқда.

Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси 6 бўлим, 26 боддан иборат 128 та моддани ўз ичига олган.

Биринчи бўлим "Асосий принцип-лар" деб номланади ва унда давлат суверенитети, халқ ҳокимиятичилиги, Конституция ва қонуннинг устунилиги, ташқи сиёсат принциплари билан боғлиқ қоидалар белгиланган.

Иккинчи бўлимда инсон ва фуқароларнинг асосий ҳуқуқлари, эркинлик-лари ва бурчлари қайд этилган.

Учинчи бўлим жамият ва шахс муносабатларига бағишланади.

Тўртинчи бўлимда маъмурий-ҳудудий ва давлат тўзлиши қоидалари ақс эттирилган.

Бешинчи бўлимда давлат ҳокимия-тининг ташкил этилиши қоидалари мукоссамлаштирилган.

Олтинчи бўлим Конституцияга ўзгартириш қилиш тартибини белгилайди. Халқ давлат ҳокимиятининг бирдан бир манбаидир. Ўзбекистон халқи номидан фақат у сайлаган Республика Президенти ва Олий Мажлис иш олиб бориши муким.

Давлат органлари, мансабдор шахслар халқ иродасига бўйсунган, унга хизмат қилади ва жамият, фуқаролар олдига масъулдирлар.

Ўзбекистон Республикаси давлат ҳокимиятининг тизими — ҳокимиятнинг қонун чикарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятига бўлиниши принципига асосланади.

Ўзбекистон халқаро муносабатларнинг тўла ҳуқуқли субъекти, унинг ташқи сиёсати давлатларнинг суверен тенглиги, куч ишлатмаслик ёки куч билан тахдид қилмаслик, чегараларнинг дахлсизлиги, низоларни тинч йўл билан ҳал этиш, бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашмаслик нормаларига асосланади.

Барча фуқаролар бир хил ҳуқуқ ва эркинликларга эга, улар жинси, ирқи, миллати, тили, дини, ижтимоий келиб чиқиши, эътиқоди, шахси ва ижтимоий мавқеидан қатъи назар, қонун олдида тенгдирлар.

Фуқаролар ўз ҳуқуқ ва эркинликларини амалга оширишда бошқа шахсларнинг, давлат ва жамиятнинг қонуний манфаатлари, ҳуқуқлари ва эркинликларига путур етказмасликларни шарт.

Хар бир шахс муқдор бўлишга ҳақли, жамиятнинг иқтисодий неғизини хилма-хил шакллардаги мук тақил этди. Хусусий мук дахлсиз, давлат ҳимоясида.

Жамоат бирлашмалари, сиёсий партиялар ўларнинг демократик йўл билан сайлаб, тайинлаб қўнунлар ва қиллари орқали давлат ҳокимиятини тўзишда иштирок этадилар.

Конституциямизнинг 14-боби алоҳида оила масалаларига бағишланган. Оила жамиятнинг асосий бўғини, у жамият ва давлат муқофазасида.

15-бобда оммавий ахборот воситалари эркинлиги, уларнинг қонунга мувофиқ ишлаши, ахборотнинг тўрлиги учун белгиланган тартибда жавобгар-

лиги, цензурага йўл қўйилмаслиги норма дарахасига кўтарилган.

17-бобда Қорақалпоғистон Республикаси статуси қонун дарахасида белгиланган бўлиб.

18-бобда Олий Мажлис олий давлат вақиллик органи, қонун чикарувчи ҳокимият эканлиги қайд этилган.

19-боб Ўзбекистон Республикаси Президенти институтининг мақоми мукоссамланган 89-97-моддаларни ўз ичига олади.

Кейинги боблар Вазирлар Маҳкамаси, маҳаллий давлат ҳокимияти асослари, суд ҳокимияти, сайлов тизими, прокуратура, молия ва кредит, мудоффа ва ҳавфсизлик масалаларини халқ иродаси дарахасига қўйган нормалардан иборат.

Халқаро ҳуқуқнинг устуворлигини тан олишимиз ёш мустақил давлатимизга энг нуфузли халқаро ташкилотларга тенг ҳуқуқли аъзо бўлиб кириш имконини берди. Халқимиз Конституциядаги демократик қадриятлар ва илғор гоғарлар орқали маърифий дунёни англаётган бўлса, дунё Конституциямиз орқали халқимиз табиати ва олижаноб фазилатларини англамоқда. Бугунги кунда Ўзбекистон Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Европада Ҳавфсизлик ва Ҳамкорлик Ташкилотининг тўлақонли аъзосидир.

Америка Қўшма Штатлари, Германия, Франция, Япония, Италия, Бельгия, Буюк Британия, Жанубий Корея каби давлатлар ва бошқа бир қанча мамлакатлар билан яқин муносабатлар ўрнатилди.

Ривожланган давлатлар билан ҳамкорлик Ўзбекистон учун замонавий технологияларга эга бўлиш, иқтисодий-ишга инвестицияларини жалб этиш йўлини кенг очиб бермоқда.

Президент Ислам Каримовнинг бевосита раҳбарлигида мамлакатимизни хар томонлама ривожлантиришга йўналтирилган, пухта ўйланган дастур ишлаб чиқилди. Биз танлаб олган миллий тараққиёт йўли Конституцияга асосланган бўлиб, ўзарамас йўлдир. Чунки бу йўлнинг тўрлигини бугун ҳаётнинг ўз тасдиқламоқда. Юртбошимизнинг "Ўзбекистон — бозор муносабатларига ўтишини ўзига хос йўли", деб номланган асарига қайд этилганидек, бешта асосий тамойил Ўзбекистон давлат қилириши ва иқтисодий-ишга ислох қилиш дастурининг ўзгадир.

Кейинчалик дунёда "Ўзбек модели" деб ном олган бозор муносабатларига ўтишини ҳеч асосий тамойили асосида амалга оширилган ислохлар ҳозирги кунда ўзининг салмоқли натижасини бермоқда. Республикада дон, ёқилги-энергетика мустақиллигига эришилди. Машинасозлик, автомобилсозлик, йўлсозлик, химия, энгил санаят, қишлоқ ҳўжаллиги ва бошқа қатор соҳалар жадал ривожланмоқда. Янги телекоммуникация объектлари барпо этилди, шаҳар ва қишлоқлар обodonлаштирилди, ўнлаб, юзлаб янги ва замонавий қороналар қўрилди. Энг муҳими, ер, мук ўзгасини топмоқда. Хусусий мук эгаларининг иқтисодий-ишга улуши тобора ортиб борапти.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов Олий Мажлиснинг тўққизинчи сессиясидаги "Ўзбекистонда демократик ўзгаришларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамияти асосларини шакллантиришнинг асосий йўналишлари" номли маърузасида "Бизнинг вазифамиз мамлакатимизни, жамиятимизни демократлаштириш ҳамда янглаш йўлидаги ҳаракатларимизни сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш ва сўзсиз бу борада амалга оширган ижобий ишларимизни қатъият билан давом эттириш, уларни халқимиз орзу қилган марраларга етказишдир", деб таъкидлади.

Юртбошимиз бу мақсадга эришиш

САМАРАСИ

борасида устувор дастурий йўналишларни аниқ-равшан белгилаб берди. Булар: мустақиллики асраш, ҳимоя қилиш, мустаҳкамлаш; ҳафсизлик, барқарорлик, ҳудудларимизнинг яхлитлиги, тинчлик, оқилолликни таъминлаш; бозор иқтисодиётларини янада чуқурлаштириш, қўли бозор инфратузилмаларини яратиш; инсон ҳуқуқи ва эркинликлари, суз ва матбуот эркинлиги, ошқораликни таъминлаш, демократия тамойилларини ҳаёtgа жорий қилиш; жамиятни эркинлаштириш, сиёсий партиялар, нодавлат ташкилотларининг ролини кўчатириш; суд-ҳуқуқ соҳасида бошланган ислохотларни изчил давом эттириш; инсон омили, қўли ихтиомий ҳимоя сиёсати, маънавият, маърифат, шахсни камол топтиришга қаратилган ҳаракатнинг узлуқсиз олиб борилиши; қўли кўчардаги ислохот.

Конституцияда белгиланган мақсадлар сари дадил қадамлар изчиллик билан давом эттирилмоқда.

Ҳозирги ва келгуси авлодлар Конституция ижодкорларини юксак қадрлаш шубҳасиз.

Конституциямиз Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларациясининг қоидаларини ўзида мўжассам этган, энг йирик, ривожланган давлатлар ва жаҳон ташкилотларининг ҳуқуқшунослари ўртада демократик конституциявий қўлиқликнинг мезонларига тўла мос келади, деб тан олинган.

Конституциямизнинг ўта муҳим жиҳати шундаки, унинг барча қоидалари, бутун ички салоҳияти ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамияти барпо этишга йўналтирилган. Унинг қабул қилиниши замонавий парламентаризм аъналарига мос қўлиқ чикарувчи ҳокимият, ижро этувчи ва суд ҳокимияти тизимини ташкил этувчи янги давлат идоралари вуқудга келишига йўл очди. Булар Олий Махлис, Конституциявий суд, Вазирлар Маҳкамаси, Олий Махлисининг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили ва Амалдаги қўлиқлик мониторинг институти, янги маҳаллий бошқарув органлари — ҳокимликлар, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва ҳоказолардир.

Конституциямизнинг 46-моддасида хотин-қизлар ва эркекларнинг тенг ҳуқуқлиги мустаҳкамлаб қўйилган. Мамакатимиз Президентини қайта-қайта таъйинлашдек, оналарни эъзозлаш, аёлларга ҳўрат бажо келтириш жамиятимизнинг мадаанй даражаси ва маънавий қиёфасининг кўрсаткичидир.

Оналарга, аёлларга чексиз ҳўрат, болахолик, етимларга муруват ва уларнинг бошини силаш, меҳр-шафқат, оила мустаҳкамлиги учун ғамхўрлик, фарзанд тарбияси ва соғлом авлод учун курашиш — буларнинг барчаси халқимизга хос зғу фазилатлардир.

Шарҳона ахлоқ-одобнинг дурдона махмуаси бўлиш «Қўбсўнома»да айтилишига, ҳеч бир кимса «ўзининг фойдаси учун ўзгаларга зўиён етказмаслиги керак». Айнан мана шу маънодаги қоида Конституциямизнинг 20-моддасида қўйилган мустаҳкамланган:

«Фуқаролар ўз ҳуқуқ ва эркинликларини амалга оширишда бошқа шахсларнинг, давлат ва жамиятнинг қўлиқ манфаатлари, ҳуқуқлари ва эркинликларига путур етказмасликлари шарт».

Асосий қўлиқнинг 13-бобидаги моддалар жамоат бирлашмаларининг ҳуқуқий ҳолатини тартибга солишга қаратилган. Унинг 56-моддасида қўлиқда белгиланган тартибда рўйхатдан ўтган қасаба уюшмалари, сиёсий партиялар, хотин-қизлар, фахрийлар ва ёшлар ташкилотлари, иқидий уюшмалар, олимларнинг жамиятлари, оммавий ҳаракат ва фуқароларнинг бошқа уюшмалари жамоат бирлашмалари сифатида эътироф этилади, деб белгилаб қўйилган. Шу билан бирга, бизда республиканинг суверенитети, яхлитлиги ва ҳафсизлигига қарши қичувчи, урушчи, миллий ва диний адоватни тарғиб қилувчи жамоат бирлашмаларининг тузилиши ман этилган.

Террорчи ташкилотларнинг ҳаракатлари бутун дунёга қатта таҳдид солаётган ҳозирги даврда Конституциямиз

нинг ушбу қоидалари нақадар узоқни кўзлаб ишлаб чиқилгани, улар бизни қандай ҳаф-хатарлардан сақлаётганини ҳар биримиз тушуниб етишимиз қўлиқ эмас.

Бутун дунёда инсон онги, қалби ва дунёқарашини эгаллаш учун кураш янада кескинлашди. Президентимизнинг: «Ҳозирги замонда энг қатта ҳаф — инсонларнинг қалби ва онгини эгаллаш учун узлуқсиз давом этаётган мафкуравий курашдир».

Эндилқда ядро майдонларида эмас, мафкура майдонларида бўлаётган курашлар қўлиқ нарсани ҳал қилади, деган фикрлари замирида бугунги қўлиқнинг улкан ҳаётий ҳақиқати ётибди.

Ҳозирги пайтда террорчилик, қўлиқручилик, диний экстремизм, миллиатчилик, маҳаллийчилик, ақидалараслик қўлиқларини ўзига шир қилиб олган айрим марказлар турли хил мафкуравий воситалар орқали ўз таъсир доирасини кенгайтиришга уринмоқда, тинчлик, тараққиёт, инсон ҳақ-ҳуқуқи ва эркинлиги, миллий, диний тотувлиққа раҳна солмақда.

Конституциямизнинг 12-моддасида: «Ўзбекистон Республикасида иқтимоий ҳаёт сиёсий институтилар, мафкуралар ва фикрларнинг хилма-хиллиги асосида ривожланади», 61-моддасида эса: «Диний ташкилотлар ва бирлашмалар давлатдан ақратилган ҳамда қўлиқ олдида тенгдирлар. Давлат диний бирлашмаларнинг фаолиятига аралашмайди», деб белгилаб қўйилган.

Мана шу конституциявий қоидаларни ғарзли мақсадда талқин қилиб демократик жамият ўрнига диний ҳокимият ўрнатишга ҳаракат қилаётган бузғунчи ғоя тарафдорлари турли ялтироқ даъватлар билан ёшларни, одамларни йўлдан оғдиришга уринади.

Биз бундай бузғунчи қўлиқлар, ғоялар қарши миллий истиқлол ғояси билан, жаҳолатга қарши маърифат билан кураш олиб бормоқдамиз. Ватан равнақи, юрт тинчлиги, халқ фаровонлиги, иқтимоий ҳамкорлик, миллитлараро тотувлик, динлараро баргикенглик ғояларининг мазмун-моҳиятини ёшларимиз онги ва қалбига сингдиришимиз бугунги қўлиқнинг долзарб вазифаларидан бири бўлиб қолмоқда.

Хўрматли дўстлар! Шу йилнинг 27 январь қўлиқ мамлакатимизда Ўзбекистон Республикасининг референдуми ўтказилди.

Маълуки, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 9-моддасида «Жамият ва давлат ҳаётининг энг муҳим масалалари халқ мувоқамасига тақдим этилади, умумий овозга (референдумга) қўйилади. Референдум ўтказиш тартиби қўлиқ билан белгиланади», деб мустаҳкамлаб қўйилган.

Референдумга биринчидан, мамлакатимиз парламентини икки палатаси қўлиқ ташкил этилиши масаласи ва иккинчидан, Ўзбекистон Республикаси Президентини ваколатларининг конституциявий муддатини етти йил қилиб ўзгартириш масаласи қўйилди.

Маъкур икки масалани ҳам бевосита халқнинг ўзи иқидий ҳал қилди.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 93-моддаси 1-бандида Ўзбекистон Республикасининг Президентини фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларига, Конституция ва қўлиқлар рўиэ этилишининг қафидилар, деб мустаҳкамлаб қўйилган.

Шу нуқтаи назардан олиб қараганда референдумга қўйилган масалаларнинг иқидий ҳал этилиши сиёсий барқарорлиқни сақлаб қўлиқ ва мустаҳкамлашга хизмат қилмоқда, иқтисодий ислохотларни муваффақиятли ўтказиш учун асос бўлаётган ҳамда бутун қўлиқ ва салоҳиятимизни халқ манфаатлари йўлида қақат яратувчилик, бунёдкорлик ишига қаратиш имконини бермоқда.

Хўласа қилиб айтганда, Ўзбекистон Конституцияси ҳаётимизнинг Асосий қўлиқ сифатида миллий давлатчиликимизни мустаҳкамлашни таъминлаётган, фуқароларимизнинг ҳаётий манфаатлари ҳимояси йўлида қалқон бўлаётган, тинч турмушимиз, оқилоллик ва меҳнат бағрида яшаётганлигимизнинг ҳуқуқий қафолатидир.

● РЕСПУБЛИКА БОШ ПРОКУРАТУРАСИДА

БМТ ВАКИЛЛАРИ БИЛАН УЧРАШУВ

2002 йил 3 декабрь қўлиқ Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори Р. Қодиров Ўзбекистон ҳукуматининг таклифига қўлиқ мамлакатимизга таъриф буюрган БМТ Инсон ҳуқуқлари бўйича комиссиясининг махсус маърузачиси Тео ван Бовен, ассистентлари Жан Николае Бузе, Жан Дорхель ва Раджа Дейларни қабул қилди.

Учрашувда инсонларни қўлиққа солиш ҳолатлари билан боғлиқ прокуратура органларининг фаолияти, қўлиқлар чоралар, инсонларни қўлиққа солган шахсларнинг жазоланганлиги ҳақидаги аниқ ҳолатлар, ушбу ҳолатлар юзасидан белгиланган жавобгарликларга оид қўлиқликнинг халқаро стандартларга мувофиқлиги тўғрисида ўзаро суҳбат ўтказилди.

Бундан ташқари, Ўзбекистонда фуқаролик жамиятини қўлиқ, инсон ҳуқуқларини таъмин-

лаш ва демократик принципларни ҳаётга татбиқ қилиш юзасидан суд-ҳуқуқ тизимини олиб борилаётган ислохотлар, жиноий жазоларни либераллаштириш борасида амалга оширилаётган тадбирлар қайд этилди.

Маъкур учрашув самимий ва дўстона руҳда ўтди, унда муаммоларни ҳал этиш йўллари ҳуқуқсизда ўзаро фикр алмашилди.

Учрашувда Республика Бош прокурорининг ўринбосарлари Х.Неъматов ва П.Бобоқонов, бўлим бошлиқлари А.Муҳамедов ва Н.Файзуллаев ҳамда Ўзбекистон Ташқи ишлар вазирлиги вакили А.Мусиналов иштирок этдилар.

Суратда: учрашувлан лавҳа.

Республика Бош прокуратурасининг матбуот маркази

ВАТАН МУКОФОТЛАРИ ТОПШИРИЛДИ

(Бошланғиши 1-бетда)

Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг 11 йиллиги муносабати билан Президентимизнинг 2002 йил 28 августдаги Фармонида биноан ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари, шу жумладан, Республика прокуратураси ходимларидан бир гуруҳи ватан мукофотлари билан тақдирланган эдилар. Жумладан, республикада тинчлик ва оқилолликни таъминлаш, ҳуқуқ-тартибни мустаҳкамлашдаги салмоқли хиссаси ва намунали фаолияти учун Самарқанд вилояти прокурори Алишер Хўсанов «Меҳнат шўхрати» ордени билан, Тошкент шаҳар прокурорининг қатта ёрдамчиси Валерий Капустянский «Дўстлик» ордени билан, Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг ўринбосари - Тергов бош бошқармасининг бошлиғи Ҳамиджон Нематов, жиноятларни тергов қилиш бошқармасининг алоҳида муҳим ишлар бўйича терговчиси Отабек Муродов, Иқтисодий жиноятлар ва коррупцияга қарши курашиш бо-

шқармасининг алоҳида муҳим ишлар бўйича қатта терговчиси Жамшид Файзиев «Жасорат медали» билан, Тошкент шаҳар Шайхонтохур туман прокуратураси ҳузуридаги Солиққа оид жиноятларга қарши курашиш бўлими бошлиғи Олимжон Исоев, Тошкент шаҳар прокуратураси ҳузуридаги Солиққа оид жиноятларга қарши курашиш бошқармасининг қатта инспектори Тўлқинжон Каммилов, Республика Бош прокуратураси Иқтисодий жиноятчилик ва коррупцияга қарши курашиш бошқармаси бошлиғи Рамазон Пўлатов, Тошкент шаҳар прокуратураси ҳузуридаги Солиққа оид жиноятларга қарши курашиш бошқармаси бошлиғи Мирозим Ҳамидов, Республика Бош прокуратурасининг бўлим бошлиғи Бахтиёр Ходжаев «Шўхрат» медали билан мукофотландилар.

(Ўз муҳбиримиз)

ПРОКУРАТУРА МУЗЕЙИ ОЧИЛДИ

ЎЗБЕКИСТОН Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг 10 йиллиги муносабати билан Навоий вилояти прокуратурасида музей очилди.

Музей экспонатлари вилоят прокуратураси идораларида қўлиқ йиллардан бўён фаолият кўрсатиб келган ходимларнинг суратлари, иш фаолияти давомида фойдаланилган буюм-ашёлари ва қўлиқлари, шахсий ҳужжатларидан жамланган.

Музейнинг очилиш тадбирида прокуратура ходимлари билан биргалиқда С.Намо-

зов, З.Сайфуддинов, А.Хидиров, Б.Ким, У.Қарбаев ва К.Қўлиқов каби прокуратура фахрийлари ҳам иштирок этишди. Ушбу тадбирни қўлиқ байрам арафасида ўтказилиши вилоятда жиноятчиликнинг олдини олиш ва қўлиқчиликни мустаҳкамлашда, ёш мутахассисларни тарбиялашда муҳим аҳамиятга эгадир.

З.РАЗЗОҚОВА,
Х. БОБОМУРОДОВ,
вилоят прокурорининг
қатта ёрдамчилари

САВОБ ИШНИ ҲАР КҮН ҚИЛИШ КЕРАК, САВОБ ИШНИ ҲАР КИМ ҚИЛИШИ КЕРАК

Ушбу мақолада биз Рустам Муҳамедовнинг иш фаолияти, мамлакатимиз қонунчилигининг ривожланишига қўшган ҳиссаси ҳақида сўз юритмоқчимасиз. Бу алоҳида мавзу. Бугун эса отахон бош-қош бўлаётган хайрли бир иш ҳақида ҳикоя қилмоқчиман.

— Бундан тўққиз йилча муқаддам оғир дардга чалиниб шифохонага тушиб қолдим, — деб эслайди қаҳрамонимиз. — Хайриятки, қўли энгил шифокорларнинг елиб-югуриши боис дарддига даво топилди. Кетма-кет қилинган иккита жарроҳлик операциясидан сўнг дард ариди. Бироқ кўнглимда оғриққа ўхшаш бошқа бир нарсаси бош кўтарди. Шифохонада ётган кезларимда ўтган умрим кино тасмасидой кўз олдимдан ўтади, ҳаловатим йўқолди. Ўйлаб қаралсам, инсон умри кўз очиб юмгунча ўтиб кетар экан-у, биз хом сут эмган бандалар бу ҳақиқатни кўпда англайвермас, тўғрироғи, тан олишни истамас эканмиш...

Отахоннинг ҳаёт йўли ҳавас қилса арзуғулук. Бу инсон тақдир тақозоси билан қонунчилигини мустақамлаш ва жиноятчиликка қарши курашиб яшашни ҳаётининг мазмунини деб билди, қанчадан қанча фуқароларнинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилди. Олим сифатида мустақил Ўзбекистон Конституцияси лойиҳасини ишлаб чиқишда, Фуқаролик ва Оила кодекслари лойиҳаларини тайёрлашда фаол иштирок этди. Қолаверса, «Фуқаролик ҳуқуқи» дарслигининг тўртта бобини, Фуқаролик ҳамда Оила кодексига шарҳларни ва бошқа бир қатор рисолаларни ёзди.

...Шифохонада ётганида отахон оғир ҳаёллардан қалғиш учун ўчамган телевизорни ўзига ҳамроҳ қилди. Истиклолни кўлга киритганига эндигина икки-уч йил бўлган Ўзбекистоннинг улкан қурилиш майдонига айланганидан фойдаланди. Шу баробарида кўнгли равшан тортиди. Шифохонадан чиқиб бир иморат қуришни кўнглига тутди...

Рустам ота Нурота туманида ту-

Саксон ёшини қарши олаётган бу отахонга мамлакатимиздаги катта-кичик ҳуқуқшуносларнинг барчаси Рустам ака деб мурожаат қилишади. Боиси, бу инсон прокуратура органларида 52 йилдан бери ишлайди. Ҳозирги кунда отахон прокуратуранинг ёш ходимларига ўзининг бой ҳаётий тажрибасини ўргатиб, мустақиллиқнинг қадрига етиш борасида тарбиявий ишларни олиб бормоқда. Рустам Муҳамедов фақат хизмат фаолиятидагина эмас, дўстлар даврасида ҳам, оилада ҳам, бола тарбиясида ҳам адолат ва ростгўйлиқни талаб қилади. Туман, вилоят ва Қорақалпоғистон прокурори лавозимларида ишлаган пайтда бирон-бир жиноятчини жавобгарликдан озод қилишга ёки бирон-бир айбисз кишини жавобгарликка тортишга йўл қўймаган.

ғилиб ўсган. Маълумки, Нуротани «Чашмадан сув ичадиган шаҳар» деб таърифлашади. Бу бежиз эмас. Шаҳарнинг юқори қисмидаги улкан чашмадан ҳар соғияда 350 куб метр зилол сув чиқиб, ариқларга қуйилади. У қачон пайдо бўлганини ҳеч ким аниқ айтиб беролмайди. Академик Яхё Фуломовнинг таҳминига кўра, чашманинг ёши қирқ

Шу боис Нуротада Октябрь инқилобига чашма маърифат маскани бўлган, қатагон йилларида эса турмага айланган мадраса биносини қайта тиклаш ва у ерда Нурота ўлкани ўрганиш музейини жойлаштириш учун ўш замғармасидан бир миллион сўм ажратишга аҳд қилди. Бу ҳақда туман ҳокими хат юборди ва барча ҳамюртларини

ҲИММАТИНГИЗГА БАЛЛИ, РУСТАМ АКА!

минг йилдан зиёд экан. Нурота чашмаси азалдан табаррук маскан сифатида эъзозлаб келинган. Бу ерда Нургул отанинг қабри бор. Ул зот бир замонлар муборак Ислоҳ динини тарғиб этган. Умрининг охиригача шу ерда яшаган ва шу жойда абадий макон топган. «Чашма» тарихий мажмуида иккита қадимий масжид ҳам қад ростлаган. Мажмуа яқинидаги Қўрган гузариде Р.Муҳамедов тугилиб ўсган ҳовли жойлашган.

...Шифохонада ётганида у ҳаёлан қаерда ва қандай иморат қуришни аниқ белгилаб олганди.

шу хайрли ишга бош қўшишга чакирди.

1994 йилнинг ёзида мадрасани тиклаш ишлари бошлаб юборилганини кўриб мамнун бўлган Р.Муҳамедов орадан икки йил ўтган яна тугилган юртига йўл олди. Бу ерга келиб мадраса аввалги ҳолига қайта тикланмай, қайтадан қурилаётганини кўриб бироз ранжиди. Сабоби, мадрасанинг ичкарисы кичик-кичик ҳужралардан иборат бўлиб, бу ерга музейни жойлаштиришнинг имкони йўқ эди. Эски «Катта гумбаз» масжидида жойлашган музей раҳбари Жўрақул Сафаров-

нинг айтишича, янги бино қурилиш учун Маданият ишлари вазирлиги мутасаддилари кўп йиллардан буён ваъда бераркан-у, аммо унинг охири кўринмас экан.

...Р.Муҳамедов ўзи тугилиб ўсган, ота-боболари яшаб ўтган ҳовли ўрнида ўз ҳисобидан музей биносини қуришга аҳд қилди. Бу пайтга келиб туманда ҳоким ҳам ўзгарган эди. Ажратилган 0,04 гектар ер майдонида Нурота ўлкани ўрганиш музейи биносини қуриш учун 1996 йилнинг 19 июлида биринчи тош қўйилди...

Дастлаб ҳамма иш кўнглидагидай борди. Нуроталик усталар ва «Баҳри» фирмаси ишчиларининг жонбозлиги туфайли чашманинг фарбий ён томонида, арк ва қалъага чиқадиغان йўл ёқасида салобатли бино пайдо бўлди. Қўрган кишининг ҳаваси келади: эшик-ромлари қўйилган, ниҳоятда сервиқор, усти оқ тунука билан ёпилган, олди безакли айвон... Пардозлаш ва жиҳозлаш ишларини, атрофни ободонлаштиришни туман ҳокими ўз зиммасига олган эди. Аммо иш шу

майдон баҳонаси билан яқун топмай келаётган музей биносини қурилиш масаласи ҳам ўзил-қесил хал этилди. Ўзбекистон Президентининг 1998 йил 12 январдаги «Музейлар фаолиятини тўғри йўлга солиш ва тақомиллаштириш тўғрисида»ги Фармони ҳамда «Маҳаллий давлат ҳокимияти тўғрисида»ги Қонуннинг 6-моддаси, Фуқаролик кодексининг 216-моддасига биноан Нурота ўлкани ўрганиш музейини бино билан таъминлаш мақсадида фуқаро Рустам Муҳамедов ва туман ҳокимлиги ўртасида умумий мулк ҳосил қилиш тўғрисида шартнома имзоланди. Шартномага асосан Р.Муҳамедов музей учун қурилган иморатни текинга фойдаланиш учун туман ҳокимлигига топширди, ҳоким эса иморатни пардозлаб, ободонлаштириб, унга музейни жойлаштиришни мамлакат мустақиллигининг 11 йиллигига таъминлаш зиммасига олди.

— Аслида Нуротанинг ўзи улкан бир музей, «Чашма» тарихий қўриқхонаси — тевақар-атрофдаги иншоотлар, ота-боболаримиздан мерос бўлиб келаётган осори-атикаларнинг ҳар бири авайлаб асрашга, кўз-кўз қилишга ва қадрлашга муносиб, — дейди Р.Муҳамедов. — Нуротага келганимда «Чашма» тарихий қўриқхонаси экспонатлари намоиш қилинадиган заллар торлик қилаётганини кўриб, музей учун замонвий, ҳар томонлама қўлай иморат қуришни кўнглимга тутгандим. Зотан, 1270 дан ортқ экспонатнинг асосий қисми ўтмишимиз ҳақида бор ҳақиқатни сўйлайди. Сўнгги ўн йил мобайнида музейга келганлар ҳисоби бир миллиондан ошди. Булар орасида 30 га яқин хорижий давлатлардан келган меҳмонлар ҳам борлиги қувонарли ҳолдир.

Аммо музейни янада бойитиш, янги илмий изланишлар натижаларини халққа етказиш борасида хали кўп ишлар қилиниши лозим. Энди отахоннинг орауси ўшалиши туман ҳокимлиги томонидан шартнома шартларининг баҳарчилишига боғлиқ.

Беҳзод НОРОБОВ,
журналист

ЕР — ТИРИКЛИК МАНБАИ

ЭР КИШИ ЕР СОТМАЙДИ

Улуғ адабимиз Ойбекнинг «Кутлуг қон» романидаги ана шу сўзлар кўплаб кишиларга ёд бўлиб кетган. Дарҳақиқат, ер — тириклик манбаи. Ер — ҳазина. Конституциямизнинг 55-моддасида: «Ер, ер ости бойликлари, сув, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси ҳамда бошқа табиий захиралар умуммиллий бойлиқдир, улардан оқилона фойдаланиш зарур ва улар давлат муҳофазасидадир» дейилган. Лекин қишлоқ ҳўжалиги соҳасидаги айрим раҳбарлар ерга ноқонуний муносабатда бўлишарди. Оқибатда унумдор ерлар унумсиз шўр майдонларга айланимқда.

Яқинда Хоразм вилоят прокуратураси идоралари томонидан Ер кодексининг ижроси юзасидан вилоят ер ресурслари бошқармаси, қишлоқ ҳўжалиги корхоналари ва ширкат ҳўжаликлари фаолияти текшириб кўрилди.

Қишлоқ ҳўжалигига мўлжалланган ерларнинг 210 минг гектарини экин ерлари, 6,9 минг гектарини кўп йиллик дарахзорлар, 115,5 минг гектарини яйловлар, 9,4 минг гектарини пичанзорлар ва 5,2 минг гектарини бўз ерлар ташкил қилиши аниқланди.

Ернинг мелиоратив аҳволини яхшилаш ҳосилдорлигини кўпайтиришнинг асосий манбаси эканлигини деҳқонларимиз яхши билишди. Аммо айрим корхоналар раҳбарлари томонидан ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш, сугорish тармоқларини техникавий жиҳатдан соз сақлаш учун ажратилган маблағларнинг мақсадсиз ишлатилиш ҳолатлари йўл қўйилган.

Жумладан, Хоразм вилоят гидрогеология ва мелиоратив экспедицияси раҳбари Т.Болтаев 1999 йил 6 март кун Хонқа тайёрлов ва сотиш жамоа корхонаси раҳбари Қ.Қурбо-

нов билан товар етказиб бериш бўйича шартнома тузган, аммо қайси турдаги, қанча миқдорда ва қандай нархларда товар етказиб беришни келишиб олмаган. Шундан сўнг у мансаб ваколатини суистеъмол қилиб, ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш учун давлат бюджетидан ажратилган маблағдан 1.300.000 сўмни мақсадсиз корхона ҳисобига ўтказиб юборган.

Ушбу ҳолат юзасидан Т.Болтаевга нисбатан ЖКнинг 205-моддаси 1-қисми билан жиноят иши қўзғатилиб, вилоят прокуратураси терговчилари томонидан тергов ҳаракатлари олиб борилиб, айблов ҳулосаси билан судга юборилган.

Шунингдек, вилоят ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралари ҳамкорликда ўтказган тадбирлар натижасида айрим ҳўжаликларнинг раҳбарлари томонидан ерларни талон-тарож қилиш ҳолатлари ҳам йўл қўйилганлиги аниқланди. Масалан, Урганч туманидаги «Пахтакор» ширкат ҳўжалиги бошқарувчиси К.Оллабергенов ҳўжалик ер тузувчиси Я.Бобононов билан жиноий тил бириктириб, шу ҳўжалиқда яшовчи У.Машариповага

ҳўжалик ҳисобидаги 600 м.кв ер майдонини иморат қуриш учун ажратиб бериш эвазига унинг турмуш ўртоғи Р.Кенжаевдан 100 минг сўм пулни пора тариқасида олаётганида ушланган.

Бундан ташқари, Хива тумани яқка тартибда уй-жой қуриш бошқармаси бошлиғи Ш.Отажонов Оғаҳий номи ширкат ҳўжалиги ҳудудидagi 1,6 гектар сугориладиган ерларни туман ҳокимининг қарори бўлмаса-да, фуқароларга шахсий уй-жой қуриш учун ажратиб берганлиги оқибатида давлат манфаатларига жиддий зиён етказган.

Ш.Отажоновга нисбатан ЖКнинг 206-моддаси 2-қисми «в» банди билан жиноят иши қўзғатилиб, Хива туманларо прокуратураси томонидан тергов ҳаракатлари олиб боришмоқда.

Айрим ширкат ҳўжаликлари раҳбарлари гараж мақсадларини қўзлаб экин майдонларини статистика идораларига тақдим этилган ҳисоботларда акс эттирмаганлар.

Жумладан, Янгйбозор туманидаги «Хоразм» ширкат ҳўжалиги раҳбарлари режадагидан 113 гектар ортқ майдонга қўзғи бугдой экишиб, буни туман статистика марказига ҳамда қишлоқ ва сув ҳўжалиги бошқармасига тақдим этилган ҳисоботлардан яширишган. Оқибатда ана шу майдонларга жами 4,5 млн. сўмлик харажатлар қилиниб, ҳўжалик манфаатларига жиддий зиён етказилган.

Мазкур ҳолат юзасидан ҳўжалик раҳбарлигига нисбатан ЖКнинг 209-моддаси 1-қисми билан жиноят иши қўзғатилиб, тергов ҳаракатлари олиб боришмоқда.

Бундай салбий ҳолатлар Богот, Гурлан, Қушқўйри, Урганч, Ҳазорасп, Хонқа, Хива, Шовот, Янгйорик ва Янгйбозор туманларидаги ширкат ҳўжаликларида ҳам мавжуд бўлиб, вилоят бўйича жами 1178,3 гектар қўзғи бугдой экилган майдонлар ҳисоботдан яширилган. Бундан ташқари, айрим ҳўжаликларда фуқаролар томонидан экин ерлари ўзбошимчилик билан зағллаб олинганлиги ҳам аниқланган.

Ер кодексининг ижроси юзасидан ўтказилган текширишлар натижалари соҳага алоқадор идоралар раҳбарлари ва ходимлари иштирокида ўтказилган идораларо кенгашда муҳокама қилинди.

Текширишлар натижасида қонунга зид равишда қабул қилинган 4 та норматив ҳужжатга протест келтирилди, қонун бузилишига сабаб бўлаётган шарт-шароитларни бартараф қилиш тўғрисида 13 та тақдирнома киритилди, 22 нафар шахс ёзма равишда огоҳлантирилди, 92 та маъмурий ҳуқуқбузарликка доир, 4 та жиноят иши қўзғатилди, 20 нафар шахсдан ҳўжаликларга етказилган жами 234848 сўмлик моддий зарарлар иктиёрий равишда ундирилди.

Ер сотган, ерга ноқонуний муносабатда бўлган айрим раҳбарлар, баъзи фуқаролар «ишимизни ҳеч ким билмайди» деб ўйлашди. Аслида эса бу хонжаёлдан бошқа нарсаси эмаслигини ҳаётнинг ўзи кўрсатди. Вақти келиб ноқонуний ишлар албатта фаш этилади.

С.НУРМЕТОВ,
Хоразм вилояти прокуратураси бўлими катта прокурори

ТАДБИРКОРЛАР МАНФААТИ ҚОНУН ҲИМОЯСИДА

● МИННАТДОРЧИЛИК

ФЕРМЕРНИНГ ҲАМ ҲИМОЯЧИСИ БОР

● НАЗОРАТ

ПРОКУРОР ПРОТЕСТИ БИЛАН

Маълумки, прокуратура органлари кичик ва ўрта бизнес субъектлари ҳамда деҳқон-фермер ҳўжаликларини қўллаб-қувватлаш ва улар фаолиятида вужудга келадиган қонунбузарликлар, тўсиқ ва муаммоларни бартараф этиш юзасидан доимий назорат ўрнатган. Бу борада ўтказилган текширишларда аниқланишича, айрим маҳаллий ҳокимликлар, молия ва назорат идоралари раҳбарлари томонидан қабул қилинган ноқонуний қарорлар натижасида мулкдорларнинг қонуний манфаатларига путур етказилган. Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси умумий назорат бошқармаси бошлиғи вазиасини бажарувчи, адлия катта маслаҳатчиси **Ғ.ШУКУРОВ** юқоридаги фикрларимизни тасдиқловчи қатор фактларни тахририятга тақдим этди.

СИРДАРЁ вилояти, Гулистон тумани ҳокими 2002 йилнинг 10 июлида 472-сонли қарорга имзо чекади. Унда 6 млн. сўмлик «Маънавият-2» хайрия лотереясини 101 та ҳўжалик юритувчи субъектга, жумладан «Садина», «Гулистон», «Жаҳон», «Фаррух» ва «Бахтиёр» хусусий дўконлари ҳамда «Глобус», «Сарвар», «Сардорбек», «Бекзод» хусусий автомобилларга ёнилги қўйиш шахобчаларига мажбурий сотиб олиш юклатилган.

Ушбу туман ҳокимининг 2002 йил 4 мартдаги 10-Ф-сонли қарорида аса 28 та нодавлат шаклидаги корхоналарга туманнинг «Соҳил» футбол клубига ҳар чоракда 10 ва 100 минг сўмдан пул ўтказиб бориш топширилган.

Мазкур ноқонуний қарорлар туман прокурорининг протестига асосан бекор қилинган.

НАВОЙ вилояти, Нурота тумани ҳокимининг 2002 йил 28 майдаги Ф-63-сонли фармойиши ҳам амалдаги қонунларга зид равишда чиқарилган. Фармойишда вилоят чемпионатида иштирок этувчи туман футбол жамоасининг молиявий аҳволини яхшилаш, «Ешлик» ўйингоҳини таъмирлаш ва туманда футболни янада ривожлантириш учун «Нуротамармар», «Шодия», «Улугбек», «Соҳиб», «Баҳри» хусусий фирмалари ҳамда «Фозгонмармар», «Истиқбол», А. Темур ва «Чашма» акциядорлик жамиятларига жами 710 минг сўм маблағ ажратиш топширилган.

Қонунга ҳилоф ушбу фармойиш ҳам туман прокурорининг протестига кўра бекор қилинган.

ФАРҒОНА вилояти, Риштон тумани ҳокими имзо чеккан 2002 йил 5 январдаги 2-сонли қарорда ҳам чарм тўп усталарига «гамхўрлик» кўрсатилган. Қарорда мулкчилик шаклидан қатъи назар туманда фаолият кўрсатаётган барча ҳўжалик юритувчи субъектларга «Риштон» футбол жамоаси ҳисоб рақамига 14, 2 млн. сўм ўтказиб бериш топширилган. Тадбиркорлар манфаатига зид равишда чиқарилган мазкур қарор ижроси туман прокурорининг протести билан бекор қилинган.

ТОШКЕНТ вилояти ИИБ қўриқлаш бошқармаси ходимлари, милиция майори Р.Маҳмудов ва милиция катта лейтенанти З.Зарифбоевлар хизмат вазибаларидан четга чиқиб шу йилнинг 30 июлида «Елена» хусусий ошхонасида текширув ўтказадилар. Бу ҳам камлик қилгандай, ошпаз Л.Кириловани ҳақоратлайдилар.

Мазкур ҳолат юзасидан 2002 йил 25 сентябрда Қўйичирчиқ тумани прокуратураси томонидан юқорида номлари келтирилган шахсларга нисбатан ЖКнинг тегишли бандлари бўйича жиноят иши кўзгатилиб, тергов ҳаракатлари ўтказилмоқда.

СУРХОНДАРЁ вилояти, Термиз тумани, Э.Дўлмонов номли ширкат ҳўжалиғи бошқаруви раиси Э.Қобилов ва бошқа мутасадди шахслар ўзбошимчилик билан «Марварид» фермер ҳўжалиғи тасарруфидаги 15 гектар пахта экилган майдонни шудгор қилиб юборганлар. Бунинг оқибатида фермер манфаатига 2,4 млн. сўм микдориди зарар етказилган.

Ҳўжалик бошқаруви раиси Э.Қобилов ва бошқалар ушбу жиноятлари учун суд томонидан тегишли жазага тортилганлар.

ҚАШҚАДАРЁ вилояти, Қарши тумани ҳокими томонидан имзоланган 2001 йил 22 декабрдаги қарорга асосан «Абди ота» фермер ҳўжалиғи пахта ва галла режаларини бажармаганлиғи унинг 12 гектар ери «Намуна» ширкат ҳўжалиғига қонунсиз олиб берилган.

Ушбу қарор ҳам туман прокурорининг протестига асосан бекор қилинган.

Кичик ва ўрта бизнес, хусусий тадбиркорлик мамлакатнинг нафақат ялли ички маҳсулотини шакллантиришда асосий бўғин, балки аҳоли бандлиғи ва даромадлари манбаининг, миллий фаровонликка эришишининг муҳим омили ҳам бўлиши даркор.

Ислом КАРИМОВ

● ДАСТУР ИЖРОСИ АМАЛДА

ТАДБИРКОРЛАР УЧУН ТАДБИРЛАР

Мамлакатимизда тадбиркорликни ривожлантиришга, ишбилармонлар сонини кўпайтиришга жиддий эътибор қаратилмоқда. Негатив, тадбиркорларни кўп юртда таракқиёт, ривожланиш бўлади. Элу юрт ҳаёти фаровонлашади.

Навоий вилояти прокуратурасида ҳам кичик ва ўрта бизнес субъектлари, тадбиркорлар, деҳқон ва фермер ҳўжаликларини қўллаб-қувватлаш яхши йўлга қўйилган. Бу борада мутасадди ташкилотлар билан ҳамкорликда қўшма дастур ишлаб чиқилиб, унинг ижроси доимий назоратта олинган. Тадбирлар ижроси ҳар чоракда вилоят прокурори ҳузурида муҳокама қилинади. Энг муҳими белгиланган тадбирлар амалий ишларда ўз аксини топмоқда.

Масалан, вилоят прокуратурасининг ташаббуси билан деҳқон ва фермер ҳўжаликларни томонидан етиштирилган қишлоқ ҳўжалик маҳсулотларини нес-нобуд қилмасдан аҳолига етказиб бериш мақсадида Навоий шаҳар марказий деҳқон бозоридида ҳар ҳафтанинг шанба кунин яримарка ташкиллаштирилиб, шу йилнинг июль, август ва сентябрь ойлариди деҳқон ва фермер ҳўжаликларининг 550 тоннадан зиёд маҳсулотлари сотилишига амалий ёрдам берилди.

Деҳқон ва фермер ҳўжаликларига ер берилишининг қонунийлиғи ҳам прокуратуранинг доимий назоратида. Бу борадаги ишларнинг аҳволи ўрганилганда қатор қонунбузилишларга йўл қўйилаётганлиғи аниқланиб, тегишли прокурорлик назорат ҳужжатлари

қўлланилди.

Масалан, Хатирчи туманидаги Ш.Рашидов номли ширкат ҳўжалиғида жойлашган «Маърифат-Азиза» фермер ҳўжалиғига туман ҳокимининг қарорига асосан 12,7 гектар ер ажратиш лозим бўлса-да, орадан беш ой ўтса ҳамки фермерга ер ажратилмаган. Прокуратура аралашуви билан бу сансалорликка чек қўйилди.

Нурота туманидаги Очил Наврўз номли фермер ҳўжалиғи бошлиғи С.Наврўзова вилоят «Тадбиркор-Банк»дан чорвачиликни ривожлантириш мақсадида 5 млн. сўм имтиёзли кредит ололмаётганлиғи аниқланиб, вилоят прокуратурасининг кўмағи билан фермер ҳўжалиғи 5 млн. сўм имтиёзли кредит олиб берилди.

Айрим корхона-ташкилотлар ва фермер ҳўжаликларни ўртасида тузилган шартнома шартларининг тўлиқ бажарилмаслиғи ҳам аксарият ҳолларда фермерлар манфаатига путур етказмоқда. Масалан, ўзаро тузилган шартномага мувофиқ Навбахор туманидаги «Тўртлиқ» фермер ҳўжалиғи «Навоий пахта тозалаш» акциядорлик жамиятига ўтган йил ҳосили ҳисобидан 16168 тонна пахта топширган бўлса-да, маҳсулоти учун ҳақ ололмадани келган. Вилоят прокуратураси томонидан фермер манфаатларини қўллаб судга даъво аризаси киритилди ва судда даъво қаноатлантирилиб, фермерга топширган маҳсулоти учун 1 млн. 201 минг сўм микдориди маблағ олиб берилди.

Вилоятнинг шаҳар ва туманла-

рида фаолият кўрсатаётган тадбиркорлар, деҳқон ва фермер ҳўжалиғи раҳбарлари билан уларнинг муаммолари юзасидан шу йилнинг ўтган даврида ўтказилган учрашуларда корхона ва ташкилотларга шартнома асосида етказиб берган маҳсулотлар ёки бажарган ишлари учун мутасадди раҳбарлар шартномада кўрсатилган муддатларда пуллари тўлаб бермаганлиғи аниқланиб, вилоят прокуратураси идоралари томонидан уларнинг манфаатларини қўллаб судларга 16 млн. 937 минг 391 сўмлик 11 та даъво аризалари ва 2 та фермер ҳўжалиғига 13 гектар ерни олиб бериш ҳақида 2 та даъво аризаси киритилди. Ушбу даъво аризалари судлар томонидан қаноатлантирилган.

Қишлоқ ҳўжалиғи соҳасида фаолият кўрсатаётган деҳқон ва фермер ҳўжаликларни раҳбарларининг ҳуқуқий онгини юксалтириш, билим савиясини ошириш, уларда мулкка ҳақиқий эгаллик туйғусини шакллантириш мақсадида адлия бошқармаси, вилоят қишлоқ ва сув ҳўжалиғи бошқармаси, ҳокимликлар, деҳқон, фермер ҳўжаликларни уюшмалари раҳбарлари, товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси билан ҳамкорликда тадбиркорлар ва деҳқон, фермер ҳўжаликларининг ҳуқуқлари, имтиёзлари, уларнинг шартномавий муносабатларда иштироки мавзуларида баҳо-суҳбат шаклидаги семинарлар 2002 йилнинг ўтган даврида вилоятнинг барча шаҳар ва туманларида ўтказилди.

Хуллас, тадбиркор ва ишбилармонларни, деҳқон ва фермер ҳўжаликларни вакилларининг қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, уларни бу борада қўллаб-қувватлаш фаолиятимизнинг ажралмас бўлагига айланган.

Б.ЭРҒАШЕВ,
Навоий вилояти прокурорининг ўринбасари,
адлия катта маслаҳатчиси

Маълумки, ўтиш даврида, иқтисодиётни эркинлаштириш жараёнида турли хил тўсиқлар, мураккаблиklar юзага келади. Бундай муаммолар эса ўз навбатида қонунбузилишларга, ҳуқуқбузарликларга йўл очади. Ана шундай вазиятда жамиятда қонун устуворлигини таъминлашга эришиш ислохотлар муваффақиятида муҳим роль ўйнайди. Шу сабабдан ҳам мамлакатимизда қонун устуворлигини таъминлаш масаласига ислохотларни амалга оширишнинг асосий тамойилларидан бири сифатида қаралди. Ўрни келганда айтиб ўтиш керакки, ислохотларнинг муваффақиятида, мамлакатимизнинг иқтисодий қудрати мустақамлашишида прокуратура идораларининг ҳам катта хизматлари бор.

Бугун прокуратура идоралари нафақат қонунлар ижросини назорат қилувчи, балки фуқароларнинг, ишбилармон ва тadbirkorларнинг ҳам ҳақиқий ҳимоячисига айланган. Бу ҳақда Бухоро вилояти прокурори Шўҳрат МУҲАМЕДОВ «Ҳуқуқ» муҳбирига қуйидагиларни гапириб берди:

ҚОНУНЛАР ижроси устидан қўли назоратнинг самаралари бугунги кунда яққол кўзга ташланмоқда. Назорат фаолиятининг туб мақсади, мазмун-моҳиятига Президентимиз Ислам Каримов қуйидаги баҳо берган эди:

«Қонун устуворлигини таъминлаш шахс, оила, жамият ва давлатнинг ҳуқуқ ва манфаатлари муҳофазасини кучайтириш, халқнинг ҳуқуқий маданияти ва онгини ошириш, фуқароларни қонунга бўйсунтириш ва унга ҳурмат руҳида тарбиялаш — бу ривожланган бозор иқтисодиётига асосланган чинакам демократик, ҳуқуқий давлат ва эркин фуқаролик жамияти қуришнинг нафақат мақсади, балки унинг воситаси, энг муҳим шарти ҳисобланади».

Ўзбекистон ўз мустақиллигига эришган дастлабки йилларданок аҳолини ижтимоий муҳофазаси қилиш соҳасида изчил давлат сиёсатини юритиб келмоқда.

Афсуски, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш, аниққиса, кам таъминланган ва кўп болали оилаларга моддий ёрдам кўрсатиш аҳоли мунтазам равишда ўрганиб борилаётганига қарамай, бюджетдан ажратилаётган маблағлар ноқонуний сарфланиши, ўзлаштирилиши, талон-тарож қилиниши оқибатида давлат ва фуқаролар манфаатларига зийн етказиш ҳоллари учраб турибди.

Масалан, текширишларда Жондор кўрғонда яшовчи бир қатор яққа-ёлғиз қариялар ажратилаётган 8 турдаги озиқ-овқат маҳсулотларини вақтида ололмаётганликлари, Қорақўл туманида эса нафақадорлар, кексалар пули вақтида берилмаётганини аниқланди.

Шу каби қонунбузилиш ҳоллари афсуски, вилоятимиздаги бошқа туманларда ҳам содир бўляпти. Прокуратура идоралари томонидан зудлик билан уларни келтириб чиқарган сабаб ва шарт-шароитларни бартараф қилиш тўғрисида тегишли чоралар кўрилди.

ПРОКУРАТУРА учун фуқаро ишончи жуда муҳим. Жамоатчилик билан ҳуқуқий муҳофазаси қилиш соҳаси ҳодимлари ўртасида девор бўлимаслиги лозим. Ана шунда биз манманлик, ўзгаларни менсимаслик сингари иллатлардан халос бўламиз. Шу боис ҳам биз кадрларни танлаш, жой-жойига қўйиш ва малакасини оширишга эътиборни кучайтиряймиз. Прокурор қонун ҳимоячиси деган юксак номга муносиб бўлиши, оддий одамлардан ортқ жойи йўқлигини, ваколатлари факат халққа хизмат қилиш эканлигини англаб етиши лозим.

Халқ дарағига қўлоқ омиш, ҳар қандай муаммони қонуний ва адолатли ҳал этиш билан аҳолига яқин бўлиш мумкин. Маҳаллаларда, ўқув муассасаларида, жамоатчилик билан ана шу мақсадда тез-тез мулоқотлар ташкил этаймиз. Ҳаёт тақозоси билан қабул қилинган янги қонунларни, Президентимиз фармонларининг мазмун-моҳиятини фуқароларга, аниққиса ёшларга оддий тил билан тушутиришда гап кўп. Шу нарсага амин бўлдики, жамоатчилик билан юзма-юз мулоқотлар прокурорлар билан халқ

ўртасида ўзаро ишонч кўприги вазифасини ўтар экан. Айнан шундай тadbirkorлардан сўнг ҳузуримизга ёрдам сўраб келган фуқаролар сони ортди. 2001 йил ҳамда 2002 йилнинг ўтган даврида прокурорлар томонидан 785 нафар фуқаролар бевосита меҳнат жамоаларида ёки яшаб қолганда қабул қилинган.

ВИЛОЯТ прокуратура идораларига фуқаролардан 4612 та, жорий йилнинг биринчи чорағида эса 1185 та ариза ва шикоятлар келиб тушган. Шундан 1649 та ариза ва шикоятлар бевосита прокуратура идораларида ҳал этилган. 591 та муросат асосида деб топилиб қаноатлантирилган.

Юртбошимиз Ислам Каримов Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил

қиядорлик бирлашмаси ва унинг жойлардаги бўлимлари фаолияти билан танишдик. Минерал ўғитлар ва ўсимликларни ҳимоя қилиш кимёвий воситаларини сақлаш, тарқатиш ва сарф-ҳаражат қилиш ҳолатлари атрофича таҳлил қилинди. Асосий эътиборни корхона ва ҳўжаликларга етказиб берилган маҳсулотларнинг талон-тарож қилинишини олдини олиш, минерал ўғитларни омборхоналарда сақлаш аҳволига қаратдик.

ТЕКШИРИШЛАР шундан далолат бердики, мавсумий ҳосиллар учун кишлоқ ҳўжалигига зарур бўлган минерал ўғитларни етказиб беришда узиллишлар содир бўлган. Айрим мансабдор ва моддий жавобгар шахслар томонидан минерал ўғитлар талон-тарож қилиниб, қонунбузилиш ҳолларига йўл қўйилган.

Масалан, 2001 йил ҳосили учун 2000 йилнинг 1 августидан 2001 йил августигача бўлган давр мобайнида вилотнинг барча ҳўжаликларида азотли минерал ўғит етказиб бериш бор-йўғи 87,2 фоизни ташкил этган. Фосфорли, калийли ўғит етказиб бериш режаси ҳам ора йўлда қолган. Шунингдек давлат акциядорлик бирлашмаси «Лоша» туманлараро базасига қарашли Пешку туманидаги 2-омборхона мудирини ҳамда шу тумандаги «Дўстлик» ширкат ҳўжалигининг минерал ўғитларини сақлаш омбори мудирини минерал ўғитлардан ҳосил бўлган қамомачи ёпиш мақсадида сохта юк хатидан усталик билан фойдаланишдан, Оқибатда анча миқдордаги минерал ўғитлар талон-тарож қилинган.

Вилоят «Кишлоқҳўжалиқкимё» акциядорлик бирлашмаси бошли-

● ПРОКУРАТУРА ФАОЛИЯТИ

ти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида»-ги Қонун ва ушбу масалага доир Президент фармонлари, Вазирлар Маҳкамаси қарорларининг ижро этилиши устидан назорат кучайтирилган тарзда олиб боришмоқда.

ВИЛОЯТДА ўтган йилда кичик ва ўрта бизнесни ҳамда хусусий тadbirkorлиқни қўллаб-қувватлаш ва режалаштириш борасида маҳсул дастур асосида вилот ҳокимлиги, товар ишлаб чиқарувчилар ва тadbirkorлар палатаси, деҳқон ва фермер ҳўжаликлари уюшмаси, вилот прокуратураси ва бошқа ҳуқуқни муҳофаз қилиш идоралари билан ҳамкорликда қатор тadbirkorлар амалга оширилди.

Қонунбузилиш ҳолатларини бартараф этиш, ҳуқуқий маънавият даражасини кўтариш диққат марказимизда бўлди. Тadbirkorлар, де-

ланиши босқичларида жиноят қонунчилигига ўзгаришлар киритиш талаб этилади. Юртбошимиз томонидан 2001 йил 25 августда эълон қилинган амнистия тўғрисидаги фармон асосида иқтисодий жиноят содир этган, лекин зарарни тўлиқ қоплаган шахслар жиний жавобгарлиқдан озод этилаётган бир пайтда «Жиний жазоларнинг либерллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг Жиноят, Жиноят процессуал кодекслари ҳамда Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига ўзгаришлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида»-ги Қонун амалга киритилди. Бу албатта Президентимиз томонидан амалга оширилаётган адолатли инсонпарварлик сиёсатининг ёрқин кўринишидир. Қонун ижросини таъминлаш, фаолиятимизда уни дастуриямал деб билишни асосий мақсад қилиб олганмиз.

ЖАЗОНИНГ репрессив усуллари самарасиз эканлигини ҳаёт тажрибаси кўрсатиб турибди. Аниққиса иқтисодий соҳадаги жиноятлар учун жазо тизимининг кучайтирилиши адолат ва инсонпарварлик тамойиллари билан зиддиятга келиб қолади. Янги қабул қилинган қонуннинг бир қатор моддаларига агар жиноят содир этган шахс етказилган зарарни тўлиқ қоплаган тақдирда судлар томонидан озодлиқдан маҳрум этиш жазосини қўлламаслик ҳақидаги нормаларнинг киритилгани принципиал аҳамиятга молик. Буни биз амалда қўллаяёмиз.

Бухоро шаҳридаги «Ўзбекистон Эрон Ж-М» қўшма корхонаси ишлаб чиқариш базасини кенгайтириш ва реконструкция қилиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банкининг Бухоро вилот бўлимига 50 миллион сўм узоқ муддатли кредит сўраб мурожаат қилади. Бироқ, кредит аниқ мақсад қилиб, бутунлай бошқа ишлар учун сарфланади. Бу ишларни амалга оширишда қўшма корхона мутасаддилари — Саид Муҳаммад Жаовд Исфандиёрий, Майрам Арипова, Комил Ориповларга бир қатор фирмалар «яқиндан қўмақдош» бўлишган. Оқибатда улар — жами 9 нафар мансабдор шахслар жиний жавобгарликка тортилдилар. Етказилган зарар тўлиқ қоплагани учун айбдорларга қамоқ билан боғлиқ бўлмаган жазо белгиланди.

Жиноятчиликка қарши кураш, ҳуқуқбузарлиқнинг олдини олиш, қонун устуворлигини таъминлаш мақсадида амалга оширилган тadbirkorлар пировардида ўз самарасини бермоқда. Вилотда жорий йилнинг 9 ойи давомида умумий жиноятчилик нисбатан камайди. Унинг ўта оғир турлари ўтган йилнинг шу даврига нисбатан анча кам содир этилган. Бироқ, номусга тегиш, ўғрилик, автотранспортни олиб қочиш, босқинчилик турларининг ошганлиги анча ташвиш уйғотади. Шунингдек, вилотимизда безорилик, порахўрлик, рещедия жиноятларнинг кўпайганлиги билан муро-са қилиб бўлмайди. Фаолиятимиз қўлами, олдимиздаги вазифаларнинг салмоғини шундан ҳам билса бўлади.

Биз бевосита қонунлар билан ишлаймиз. Давлат ва жамият ҳаёти қонунлар билан бошқарилиши боис фаолиятимизда муҳим бўлмаган нарсанинг ўзи йўқ. Лекин айтиш мумкинки, прокуратуранинг доимий эътиборини талаб этадиган муҳим вазифаларни ҳаётнинг ўзи кўп тартибига қўвераяди.

Асосий мақсад эса ҳар қандай ҳолатда қонун устуворлигини таъминлашдир. Бир жихати асло нуфусли лозим. Қонунлар халққа хизмат қилади, шу жумладан прокурорлар ҳам. Меҳнатимизга эса одил баҳони халқ беради.

Бобокул САИДОВ
ёзиб олди

ҚОНУН УСТУВОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ — АСОСИЙ МАҚСАДИМИЗ

яқунларига бағишланган мажлисида сўзлагани нутқида ҳуқуқий муҳофазаси қилувчи органлар, шу жумладан, прокуратура органларининг доимий диққат марказида туриши шарт бўлган асосий вазифалар ва йўналишларга алоҳида тўхталиб ўтилди.

Жумладан, юртимизнинг бебаҳо табиий ресурсларидан тежамкорлик билан оқилонга фойдаланиш яна бир қарра кечиктириб бўлмайдиган вазифа сифатида кўп тартибга қўйилди. Қатор вилот ва туманларда ерлар талон-тарож қилиниб, ҳўжасизликка йўл қўйилаётгани тилга олинди. Бундай ҳолатлар бизнинг вилотда ҳам юз бераётганлигидан кўз юмиб бўлмайди.

Қоровулбозор туманидаги бир қатор ширкат ҳўжаликлари раҳбарларининг ердан фойдаланишдаги «ўзига хос» усуллари кўриб хайратда қоласиз. «Дўстлик» ширкат ҳўжалиги бошқаруви раиси 26 гектар, «Пахтакор» ширкат ҳўжалиги бошқаруви раиси 10,55 гектар, А.Ғижувоний номли ширкат ҳўжалиги бошқаруви раиси 7,80 гектар ерни бригада бошлиқларига иссиқ овқат пиришиш ва бошқа харажатлар учун деб бериб қўйишади. Раисларнинг бу «саховат»лари қонунга зидлиги боис бундай кирдикорларга чек қўйилди.

КИШЛОҚ ҳўжалигида ислохотларни чуқурлаштириш деҳқончилик маданиятини юксалтиришда муҳим аҳамият касб этади. Бу соҳада қабул қилинаётган ҳўкумат қарорлари ижросини ўрганиш мақсадида вилот «Кишлоқҳўжалиқкимё» давлат ак-

циядорлик бирлашмаси ва унинг жойлардаги бўлимлари фаолияти билан танишдик. Минерал ўғитлар ва ўсимликларни ҳимоя қилиш кимёвий воситаларини сақлаш, тарқатиш ва сарф-ҳаражат қилиш ҳолатлари атрофича таҳлил қилинди. Асосий эътиборни корхона ва ҳўжаликларга етказиб берилган маҳсулотларнинг талон-тарож қилинишини олдини олиш, минерал ўғитларни омборхоналарда сақлаш аҳволига қаратдик.

ТЕКШИРИШЛАР шундан далолат бердики, мавсумий ҳосиллар учун кишлоқ ҳўжалигига зарур бўлган минерал ўғитларни етказиб бериш бор-йўғи 87,2 фоизни ташкил этган. Фосфорли, калийли ўғит етказиб бериш режаси ҳам ора йўлда қолган. Шунингдек давлат акциядорлик бирлашмаси «Лоша» туманлараро базасига қарашли Пешку туманидаги 2-омборхона мудирини ҳамда шу тумандаги «Дўстлик» ширкат ҳўжалигининг минерал ўғитларини сақлаш омбори мудирини минерал ўғитлардан ҳосил бўлган қамомачи ёпиш мақсадида сохта юк хатидан усталик билан фойдаланишдан, Оқибатда анча миқдордаги минерал ўғитлар талон-тарож қилинган.

Вилоят «Кишлоқҳўжалиқкимё» акциядорлик бирлашмаси бошлиқининг иқтисод бўйича ўринбосари Б.Ражабов ва собиқ бош ҳисобчиси А.Рустамовлар ўзаро жиний тил бириктириб 1,2 миллион сўмлик маҳсулотни азотли минерал ўғит етказиб бериш бор-йўғи 87,2 фоизни ташкил этган. Фосфорли, калийли ўғит етказиб бериш режаси ҳам ора йўлда қолган. Шунингдек давлат акциядорлик бирлашмаси «Лоша» туманлараро базасига қарашли Пешку туманидаги 2-омборхона мудирини ҳамда шу тумандаги «Дўстлик» ширкат ҳўжалигининг минерал ўғитларини сақлаш омбори мудирини минерал ўғитлардан ҳосил бўлган қамомачи ёпиш мақсадида сохта юк хатидан усталик билан фойдаланишдан, Оқибатда анча миқдордаги минерал ўғитлар талон-тарож қилинган.

Вилоят «Кишлоқҳўжалиқкимё» акциядорлик бирлашмаси бошлиқининг иқтисод бўйича ўринбосари Б.Ражабов ва собиқ бош ҳисобчиси А.Рустамовлар ўзаро жиний тил бириктириб 1,2 миллион сўмлик маҳсулотни азотли минерал ўғит етказиб бериш бор-йўғи 87,2 фоизни ташкил этган. Фосфорли, калийли ўғит етказиб бериш режаси ҳам ора йўлда қолган. Шунингдек давлат акциядорлик бирлашмаси «Лоша» туманлараро базасига қарашли Пешку туманидаги 2-омборхона мудирини ҳамда шу тумандаги «Дўстлик» ширкат ҳўжалигининг минерал ўғитларини сақлаш омбори мудирини минерал ўғитлардан ҳосил бўлган қамомачи ёпиш мақсадида сохта юк хатидан усталик билан фойдаланишдан, Оқибатда анча миқдордаги минерал ўғитлар талон-тарож қилинган.

қон ва фермер ҳўжаликлари ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш юзасидан вилот прокуратураси идоралари томонидан вилот ҳўжалиқ судига қўзғатилган даъво аризалари нафақат сон жиҳатдан балки сифат жиҳатидан ҳам ижобий томонга силжиди.

Келинг, фикримизни рақамлар тили билан ифодалайлик. Жорий йилнинг 11 ойида вилот прокуратураси томонидан вилот ҳўжалиқ судига 331 та — 2 миллиард 591 миллион 580 минг сўмлик даъво аризалари киритилди. Уларнинг 270 таси — 2 миллиард 165 миллион 850 минг сўмлик вилот ҳўжалиқ суди томонидан қаноатлантирилди. Ушбу даъво аризалар бўйича 1 миллиард 950 миллион 700 минг сўм ундирилди.

Бозор муносабатлари — ўзига хос мураккаб, иқтисодий-ижтимоий жараён. У ўз ривожланиш қонуниятлари ва тартибларига эга. Бундай шароитда йирик ишбилармонлик билан шугулланишга қурби ва салоҳияти етарли бўлган шахслар тез бойиб, маблағлари кўпайиб кетиши аниқ.

ТАДБИРКОРЛИК фаолияти билан шугулланишга эндигина киришган айрим фуқароларимиз баъзан ўз хатти-ҳаракатларининг жиноят эканлигини англамаган ҳолда иқтисодий жиноятларга қўл урадилар. Бу қўпича уларнинг давлатимиз қонунлари ва меъёрий ҳўжалари моҳиятини яхши билмасликлари оқибатида юзага келади.

Ана шундай мураккаб шароитларда бозор иқтисодиёти ривож-

ШАҲРИХОНЛИКЛАР ТАЖРИБАСИ

МАЪЛУМКИ, кейинги қарорда қишлоқ ва йирик маҳалла фуқаролар йиғинларида педагог-тарбиячи лавозимини жорий этиш кўзда тутилган. Шунга асосан «Маҳалла ёшлари ўртасида ташкилий-тарбиявий, оммавий спорт ишларини ташкил этувчи педагог-тарбиячилар фаолияти бўйича низоми» тасдиқланган. Низоми талабларидан келиб чиқиб Шаҳрихон туманидаги 54 та қишлоқ фуқаролар йиғинлари ва маҳаллалардан халқ эътиборини қозонган, ишчан мураббийлар танлаб олинди.

Вилоят ҳамда туман прокуратураси ходимлари иш бошлаётган педагог-тарбиячиларга ҳуқуқий ёрдам бердилар. 10 кунлик ўқув семинарлари ташкил қилиниб, низоми талаблари, вояга етмаган, тарбияси оғир ёшлар билан ишлашнинг ўзига хос жиҳатлари бўйича машғулотлар ўтказилди. Вилоят халқ таълими бошқармаси, «Маҳалла» жамоғармасининг муйян тажрибага эга ходимлари ўзаро ҳамкорликда иш юритиш тартиби ва усуллари ҳусусида маъруза

● ТАШАББУС

Ҳар бир вояга етмаган ўсмирнинг тақдири жамоатчилиқнинг доимий диққат эътиборида. Бунини туманда Вазирлар Маҳкамасининг «Вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиялар фаолиятини такомиллаштириш ҳақида» ва «Ижтимоий кўникма марказлари фаолиятини такомиллаштириш тўғрисида»ги қарорларининг кенг қўлланми ижросидан ҳам билиш мумкин.

қилишди. Педагог-тарбиячиларга иш жараёнида фойдаланишлари учун қўлланма тарзида вояга етмаганларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, уларнинг ижтимоий ҳимояси борасида амалдаги қонунлар жамланган ён дафтарчалар тайёрланиб топширилди. Яна бир диққат сазовор иш шуки, ҳар бир маҳалланинг маълумотномаси — паспорт тайёрланди. Унда маҳалладаги хонадонлар эгаларининг касбу-кори, ижтимоий аҳоли, турмуш тарзи, вояга етмаган фарзандлари, ҳуқуқбузарликка мойил ўспиринлар тўғрисидаги маълумотлар акс этди.

Маҳалла мураббийлари ишнинг дастлабки самаралари кўзга ташланмоқда. Маълумки, барча ному-

қул ишлар бекорчиликдан келиб чиқади. Педагог-тарбиячилар ўсмирларни қизиқишга мувофиқ фойдали машғулотларга жалб этмоқдалар.

Андиқон вилоят прокуратураси, вояга етмаган ёшлар билан ишлаш вилоят комиссияси ташаббусига биноан вилоятда юқоридаги ишларни оммалаштириш мақсадида Шаҳрихон касб-хунар коллежидан анжуман ўтказилди. Туман ҳокимларининг ўринбосарлари, қишлоқ, маҳалла фуқаролар йиғинлари раислари, шаҳар, туман ҳокимликлари ҳузуридаги вояга етмаганлар билан ишлаш комиссияси масъул ходимлари қатнашган маъмур анжуманда вилоят, туман прокуратураси ва вилоят ҳокимлиги масъул

ҳодимлари ушбу давлат аҳамиятига молик ишни ташкил қилиш ва самарали юритишга оид фикр-мулоҳазаларини, тавсияларини баён қилдилар.

— Педагог-тарбиячилар билан ҳамкорликда маданий-спорт тадбирларини уюштираямиз, — дейди «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракатининг туман бўлими раиси М.Ғозиев. — Иш режаларимизни педагог-тарбиячилар билан мувофиқлаштириб олдик.

— Педагог-тарбиячиларнинг имкониятлари катта, — дейди Ҳўжаобод туман ҳокимияти ҳузуридаги вояга етмаганлар билан ишлаш комиссияси масъул котиби М.Қўлдошева. — Низоми талаблари даражасида ишласак ёшлар ўрта-

сида ҳуқуқбузарлик камаюди. Бугунги семинар ишни ташкил қилишимизга ёрдам беради.

— Биз ҳам албатта маҳаллалар паспортини кузатамиз, — дейди Улугнор тумани ҳокимияти ҳузуридаги вояга етмаганлар билан ишлаш комиссияси раиси Т.Қосимова. — Ундаги маълумотларга таяниб шариити оғир хонадонлар, ҳуқуқбузарликка мойил ёшлар билан алоҳида иш олиб борамиз.

Туманимиз чўл зонасидалигини эътиборга олиб, бир-биридан олис жойлашган кичик маҳаллаларга ҳам педагог-тарбиячи тайинланса мақсадга мувофиқ бўлади. Ҳозир 26 та маҳалладан 10 тасида педагог-тарбиячилар ишлаяпти. Қолганларига хонадонлар сони озлиги учун тайинлангани йўқ...

Шаҳрихонликлар тажрибаси барча туман ва шаҳарларда ҳуқуқ қароридида кўзда тутилган эзгу мақсадларга эришишга қўмаклашади деб ўйлайман.

Исроил ИБРОХИМОВ,
«HUQUQ» мухбири

● ТАКЛИФ

ҚОНУНЧИЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ФУҚАРОЛАРНИНГ ҲУҚУҚЛАРИНИ ТАЪМИНЛАШ ГАРОВИДИР

МАМЛАКАТИМИЗДА қабул қилинаётган барча қонунлар замирида инсон ҳуқуқларини таъминлаш вазифаси ётади. Уларда Асосий қонуниimizда белгиланган фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини амалга ошириш тартиби кўрсатиб ўтилган.

Ўзбекистон Конституциясида фуқароларнинг қўллаб-қувватлаш қатори ариза, шикоят ва тақлифлар билан мурожаат қилиш ҳуқуқи ҳам ёритилган бўлиб, унга қўра, «Ҳар бир шахс бевосита ўзи ва бошқалар билан биргаликда ваколатли давлат органларига, муассасаларига ёки халқ вакилларига ариза, тақлиф ва шикоятлар билан мурожаат қилиш ҳуқуқига эга».

Аризалар, тақлифлар ва шикоятлар қонунда белгиланган тартибда ва муддатларда қўриб чиқиши шарт» (35-модда).

«Фуқароларнинг мурожаатлари тўғрисида»ги Қонуннинг янги тахрирдаги лойиҳасида фуқароларнинг юқорида белгиланган ҳуқуқларини амалга ошириш тартиби белгиланган бўлиб, олдинги қонундан ҳам жиҳатидан ҳам фарқ қилади. Шундай экан, уни янада мукамаллаштириш мақсадида қонун лойиҳасига қуйидаги тақлифларни бидиришни лозим топдик.

Қонун лойиҳасининг 18-моддаси «Мурожаатларни қўриб чиқишда шахсан иштирок этиш» деб номланган. Модданинг номидан ариза, шикоят ва тақлиф бидирган шахс албатта ўзининг мурожа-

атлари қўриб чиқишида қатнашиши шарт деган маъно чиқиб қолади. Фуқароларнинг ўз мурожаатлари қўриб чиқишида иштирок этишлари ихтиёрий бўлганини сабабли ушбу моддани «Фуқароларнинг мурожаатларини қўриб чиқиш вақтида уларнинг ҳуқуқлари» деб номлаб, биринчи хатбошини «мурожаат қилган фуқаро ўзининг ариза, шикоят ёки тақлифи қўриб чиқишида ихтиёрий равишда қатнашиш ҳуқуқига эга» дея ўзгартириб, модданинг охириги банди «мурожаатларни қўриб чиқиш натижалари тўғрисида ёзма жавоб олиш, етказилган зарарларнинг қонунда белгиланган тартибда қопланишини талаб қилиш ҳуқуқига эга» деган мазмундаги хатбоши билан тўлдирилиши лозим.

Қонуннинг 23-моддаси қуйидаги: «Фуқаронинг тўхмат ва ҳақоратдан иборат ёхуд миллий адоват қўзғатишга ва жиноий тарзда жазоландирилган хатти-ҳаракат содир этишга даъват қилувчи мурожаат қонунда белгиланган жавобгарликка сабаб бўлади» деган тахрирда баён этилса, фуқароларнинг гайрикўноний мурожаатлари учун жавобгарлиги масаласи янада аниқлаштирилган бўлар эди.

А.АМИНЖОНОВА,
Қонунчиликни мустаҳкамлаш муаммолари ва прокурор-тергов ходимлари малакасини ошириш маркази илмий ходими

● ЭЗГУЛИК

ШУҲЛА ЁЛҚИНГА АЙЛАНДИ

«МЕХРИБОНЛИК УЙИ»... Етим болалар тарбияланадиган маскан — жамиятнинг оғриқ нуқталари... Бу мавзуда кўп ва хўп ёзилган, ёзилди ҳам...

Хизмат юзасидан Қашада бўлганимда туман прокурор Бахтиёр Жўраев билан суҳбатлашиб қолдим. Гап айланиб ўсмирларимизнинг билиб-билмай жиноят қўчасига кириб қолаётганликлари ва кўпчилик болаларнинг ота-оналари бўла туриб «Меҳрибонлик уй»ларида тарбия топаётганлигига бориб тақалди. Прокурорнинг сўз оҳанги ва дил изтиробидан бу мавзуга бефарқ эмаслиги яққол сезилиб турарди. Шу боис тумандаги «Меҳрибонлик уйи»га бориш ва мазкур маскандаги мурғаклар аҳолидан хабар олиш истаги туғилди. Бахтиёр билан биргача йўлга тушдик. Йўл-йўлакай суҳбатимиз яна кўр олди.

— Хизмат фаолиятимни дастлаб туманни ўрганиш билан бошлаганим, — деди прокурор суҳбатни давом этказаркан. — Айланиб юрарканман зилзила туфайли деворлари дарз кетган бино ёнидан бефарқ ўтиб кетолмадим. Остона хатласам у жой «Меҳрибонлик уйи» экан. Гапнинг очиги болалар юзиди мунгли қўриб эзilib кетдим. Улар билан узок суҳбат қурдим. Ҳаммасининг дилида бир истак. У ҳам бўлса ота-онаси бағрида яшаш, уларнинг меҳрига тўйиш... Прокурорнинг дил изтиробларига андор-

мон бўлиб манзилга етганимизни сезмай қолбман. «Меҳрибонлик уйи» туман марказида жойлашган экан. Маскан директори Шарофат Шоймуродова бизни очик чеҳра билан қутиб олди. У ердаги мавжуд шарт-шароит билан танишар эканмиз ютуқлар билан бирга ечимини кутаётган муаммолар ҳам борлигига амин бўлдим. Суҳбат асосида Шарофат опа «Меҳрибонлик уйи»даги бундай муаммоларни бартараф этишда туман прокуратураси, шахсан Бахтиёр Жўраевнинг сазй-ҳаракати, бегараз қўмаги катта бўлаётганини тўла-тошиб сўзлади.

— Янги прокурор келгач, ҳаммани оёққа тургазди. Шунда қозғолган ҳоимийлар ўрнига ҳақиқий ёрдам кўрсатадиганлар ёрдамга келишди. Директорнинг қўвонгани бежизга эмаскан. Дарҳақиқат, туман прокуратурасининг ташаббуси билан ўтган йилдан бошлаб ҳудуддаги «Ғаллак» жамоа ҳўжалиги, туман нон маҳсулотлари комбинати «Антика» савдо мажмуаси каби меҳнат жамоалари мазкур тарбия масканини ўз ҳоимийликларига олишган ва бу ҳақда туман ҳокимининг махсус қарори ҳам қабул қилинган экан.

Туман прокуратураси ташаббусидан сўнг, бу ерда қиска муддатда ҳоимийлар томонидан катта ишлар амалга оширилди. Хусусан, янги дарвоза, қўшмача маъмурий бинолар, ўқув-тарбия бўғимлари қўриб тарбияланувчиларга ҳада этилибди. Айни кунларда

қўмак ва таъминот яхшиланибди. Керакли жиҳоз, кийим-кечак, қишлоқ ҳўжалик маҳсулотлари ва бошқа жабҳаларда ҳам имкон даражасида мурувват кўрсатилмоқда экан. Маскандаги 110 нафар тарбияланувчи учун аини кезде 2 ўқув зали, 8 ётоқ бўлмаса, 4 даим олиш хоналари, кутубхона, тиббий марказ, методик кабинет, ошхона, ҳаммом, спорт зали, мусиқа хонаси зарурий жиҳозлар билан таъминланиб фаолияти тўла йўлга қўйилган.

— Ўтаётган йил болаларимиз учун эсда қоларли воқеаларга бой бўлди, — дея суҳбатни давом эттирди Шарофат опа. — Тарбияланувчилар илк бор ёзги таълини болалар оромгоҳида ўтказишди. «Халқроқ болалар кўни»да эса ҳоимийлар қўмағида 10 нафар боланинг суннат тўйи ўтказилганди...

— Эзгу-истагимиз, — деди хайрлашув сўнгида Бахтиёр Жўраев — Ана шу мурғак қалбларга ҳаёт йўлини танлашда камарбаст бўлиш, уларнинг ўқисқ қалбига бир қатим бўлсада тақдирга нисбатан шўқроналик шўласини индириш...

Дарҳақиқат шундай. Кўпчилик бўлиб инъом этилган шўла келгусида албатта ёлқинга, ёғдуга айлинишга шак-шўбха йўқ. Мен бунга ишонаман...

Мухаммад ОЧИЛ,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси

ЯРАШГАНГА НЕ ЕТСИН!

3150 НАФАР фуқаро, 556 оилани ўз ичига олган маҳалламизда фуқаролар манфаатлари ва ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилишни кўзда тутувчи турли жамоатчилик ҳайъатлари ишлаб турибди. Маърифат ва маънавият, тўй ва маъракаларни ўтказиш, хотин-қизлар билан ишлаш, ёшлар билан ишлаш, нурунийлар, яраш-тириш ҳайъатлари ана шулар жумласидандир. Фуқаролар мурожаатларининг вақтида ва атрофича бартараф этилишида эл назарига тушган, обрў-эътиборли кишилардан таркиб топган ҳайъат аъзоларининг ҳиссаси катта бўлаётди.

Ғ.Рустамов ўзига тинч, тўқ киши эди. Аммо у кейинги йилларда ичкиликка ружў қўя бошлади. Спиртли ичимлик ичган вақтларида уйдан жанжал аримасди. Ана шундай жанжалларнинг бирида хотини болаларини олиб ота-онасиникига кетиб қолган эди. Уларнинг ажрилиш ҳақида судга мурожаат қилганларини эшитиб қолгач, яраш-тириш ҳайъати аъзоларини ишга солдим. Юзма-юз ўтказилган муҳокама сабаб бўлди-ю, ёшлар ҳам, қудалар ҳам ўз ҳаиятларини қайта қўлга олишга киришдилар. Шундай қилиб бир оила бўлиб кетилишининг олди олинди. Рустамов эса ўша зорманда арқондан мутлақо юз ўнгирган.

Икки фарзанднинг отаси А.Саъдиев ҳам рафикаси билан севиниб турмуш қуришган эди. Оилада қайнона ва келин ўртасида муросасизлик давом этиб юрди. Келиннинг кўч-қўроқлари билан кетиб қолганини эшитиб, ярашув ҳайъати аъзолари бу ишга аралашди. Бу оила ҳам ҳозир жуда аҳил. Яна бундай мисолларни қўллаб келтиришим мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг шу йил 14 июнь кўни бўлиб ўтган пленумида «Ярашув тўғрисидаги ишлар бўйича суд амалиёти ҳақида»ги қарор лойиҳаси муҳокама этилган эди. Ҳайъатимиз аъзолари ўз фаолиятларини ана шу қўлланма асосида тажрибаларига таянган ҳолда юритмоқда.

Хулоса қилиб айтганда, барча маҳалла оқосқоллари ўз вазифаларига масъулият билан ёндошишлари лозим. Агар улар жамоатчиликка таянган ҳолда, оғшмай иш юрита оласлар, четдан аралашувчиларга ҳолат қолмайди ва оқосқоллар фуқароларнинг ҳақиқий ҳимоячисига айланади.

Файзулла ИБОДОВ,
Нарпай туманидаги Қўқота маҳалла фуқаролар йиғини раиси

● ХИКМАТ

Олтинни душман деб бил...

Хикоя қиладиларки, Султон Махмуд Фозиининг қиёфаси хунук, юзи тортилган, бўйни озгику узун, бурни чўзиқ ва ўзи қўса экан. Доим май истеъмол қилишдан юзи сариқ экан. Отаси Сабуктегин оламдан ўтгандан кейин, подшоҳлик тахтига ўтиргач, Ҳиндустон унинг қўл остида қалади. Бир кун у эрталаб ўз махсус ҳужрасида намоз ўқиб учун ўтиради. Олдига ойна ва тароқ қўйилган, бир қўл ҳам хизматида ҳазир эди. Вазири Шамс ул-Кифот Аҳмад Ҳасан ҳужра эшигидан кириб, салом беради. Шоҳ боши билан ўтирадиган шират қилади. У Махмуднинг ёнига ўтиради. Махмуд намоз ўқиб бўлгач, жомаси, кулоҳи ва этигини кидди. Ойнага қараб ўз юзини кўриб, табассум қилиб дейди:

— Биласанми, дилимдан нима ўтди?

Вазири жавоб беради:

— Худовандим яхшироқ билади.

— Мен, одамлар мени ёмон кўрадилар, деб кўрканман, чунки чиройли эмасман. Одамлар одатда гўзал юзли шохларни яхши кўрадилар. Энди мен нима қилишим керак?

— Олтинни душман деб бил, шунда одамлар сени ўзларига дўст тутадилар.

Махмуд бу жавоб ёқиб тушади ва бу сўз таъдида минг маъно бор, деб қўяди. Махмуд хайру саховат билан таом еишига қўл уради ва одамлар уни яхши кўриб мактадилар. Унга буюк ишлар ва ҳазиналар насиб қилади. Суманотга бориб, уни забот қилиб қайтади. Самарқанд, Ироқни ҳам қўл остига киритади. Бир кун Махмуд (Аҳмад) Ҳасанга айтади:

— Мен олтинни қумушдан қўл тортидим, икки олам ҳам қўл остига ўтди. Дунё бойлигини ҳеч нарса деб билдим, икки жаҳонда азиз бўлдим.

Султон деган ном ҳали у пайтда йўқ эди. Ислоом оламида энг биринчи бўлиб Султон номини Махмуд ўзига беради экан. Шундан бу суннат бўлиб қолди. У Ҳудони сеювчи ва илмининг дўсти, одил, жапонмард ва уйғоқ, покдин ва гўзий шох эди.

— Энг яхши ҳаёт одил подшоҳи бўлган замонада бўлади. Ҳақисда шундай келтирилганки, Пайғамбар саллавоҳи алайҳи васаллам айтадиларки:

«Ал-аду иззу-д-дини ва қувватус-султони ва фийҳи сиаҳу-л-ҳосати вил-омати», яъни адолат дин иззати, султон қуввати, раият тотувлиги, ҳамма яхшиликларга тарозидир. Чунки, Аллоҳ таоло айтганки: «Ас-самоу рафаъо ва вазаъал-мизона». Бошқа жойда буюрганки: — «Аллоҳу-лази назала ал-котиб-ба бил-ҳаққиқи вил мизолан» яъни: Ҳақиқатдан ҳам Аллоҳ Қуръонни нозил қилди ва унда мезон бор. Яъни қилибди адолат жойи олган, уш диндорлар художойлар оромгоҳи бўлган подшоҳ энг хурматли подшоҳдир. Шундай ривоят бор. Фозил бин Аббас айтди:

«Агарда менинг дуойим мустажоб бўлса эди, фақат одил султон бўлишини талаб дуо қилардим, чунки унинг одил бандларининг сиаҳи ва жаҳоннинг ободончилигидир. Ҳақисда шундай дейилади: «Адолат билан кишилар арзини эшитадиган подшоҳларни Аллоҳ таоло азза ва жалала қиёмат кунини марваридли минбарга кўтариб қўяди». Подшоҳлар ҳаммаша ҳақ айтиш ва маслаҳати учун сақланувчи художой ва гараз бўлмаган кишиларга амал берганлар, токи улар зарур вақтда тўғри иш олиб боришлар. Бағдодда амир ал-муъинин Мувтасим шундай иш олиб борарди. Бани Аббас халифаларидан Мувтасимдан бошқа сийбати зўр ва адолатли халифа ўтмаган. Айтишларича, турк эркакларидан етмиш минглик қўшини бор экан ва кўпларини амирлик мартабасига кўтарган экан. У ҳаммаша бирор-бир тоифа турклардан яхшироқ хизмат қилмайди, дегувчи эди.

(НИЗМУЛМУЛКИН)

«Сийбатнома ёки сийр ул-мулк» китобидан

● КИНФИР ИШНИНГ ҚИЙФИ...

Таиландга саёхатга боришни ихтиёр қилган Хайрулло Қосимов Фарғонадаги «Хаво сайёх» масъулияти чекланган жамият ходими Номон Хайдаровга учради. У чет элга саёхат қилиш йўл-йўриқларини, жумладан, Тошкент аэропортидан самолётга чиқиши, паспортини олиб қолиб, саёхатга йўлланмани ўзи расмийлаштириб бериши, «Ўзўйжойжамгармабанк»дан сўмга 750 доллар алмаштириб олишини атрофлича тушутирди.

САЁХАТ АРАФАСИДАГИ САРГУЗАШТ

Хайрулло Номон айтган шартларни ҳаммасини адо этди-ю, валюта алмаштиришга келганида пешонаси деворга теги. Йўлланма, самолёт чиптаси чўнтагида, банкнинг айирбошлаш шаҳобчасига учраганида «э, афсус, долларнинг ҳаммасини алмаштириб бўлди, эртага келинг» деган силлиққина жавоб дастлаб, табиий ҳолдай туюлганди. Бироқ валюта айирбошлаш шаҳобчасида ишлайдиган сертвозе ходималарнинг «эртаси» тугамасди.

— Барака тоғур, эртага Тошкентга, ундан Бангкокка учаман, тўғирлаб беринг, — деди жони хиқилдоғига қадалиб Хайрулло.

— Сираям ташвиш тортманг, етти юз эллик долларни Номонжоннинг ўзидан, аэропордта олаверасиз, — деди Хайрулло келавериб таниб олган Дилноза Бўриева.

— Қандок қилиб, улгурмасамки?

— Улгурасиз, Номонжон трапни олдида бўлсам, сўзимизга долларни алмаштириб беради. Хавотирланманг, — дедим-ку!

Хайрулло кўнгли гаш бўлиб, эртасига аэропордта чиқидан олдин яна банкнинг валюта айирбошлаш шаҳобчасига бошини сўкиб кўрди. Бироқ шаҳобча эшиги қулфлоглик, кутиш бейфойда эди.

Сўнгги умид — Номон! Бироқ у идорасида йўқ эди. «Балки аэропордтадир!» Аэропордта ҳам уни излаб топилмади. Билетни топширай деса, саёхатни қўзи қиймади. Хар эҳтимолга қарши «қора бозорда» алмаштирган долларларга бир амаллаб бориб келарман» деб самолётга чиқди.

Хайрулло каби сафарга отланган сайёхларнинг камдан-ками сўнги дақиқада йўлдан қайтадилар. «Хаво сайёх»даги «ишбилар-

мон»лар — Дмитрий Беседин билан Номон Хайдаров саёхатчилар руҳиятидаги бу назик нуктани беҳато илғаб олишган ва бу ҳолатдан ўз «фойда»ларини кўзлаб усталик билан фойдаланишни кенг йўлга қўйган эдилар. Улар «Ўзўйжойжамгармабанк»нинг Фарғона вилоят бўлими валюта айирбошлаш шаҳобчасида ишловчи Гаҳвар Бадалбоева, Дилором Эргашева, Елена Битюцкая, Дилноза Бўриеваларни жиний шерик қилиб олишганди.

Дмитрий билан Номон саёхатга отланган фуқароларнинг паспорт маълумотларини валюта айирбошлаш шаҳобчасидаги газначи ва ҳисобчиларга беришар, улар сўмни долларга алмаштириш учун келган саёхатчиларни «эртага келинг» деб, самолётга чиқадиган кунларига сарсон қилишар, сайёх учадиган кунни эшикни қулфлаб олишар, учиб кетгандан кейин эса валюта алмаштирилган тўғрисида маълумотномани тўлдириб, сайёх ўрнига ўзлари сохта имзо чекишарди. Гуё сайёхларга берилган долларларни «қора бозорда» сўмга соттиришар, ўша пайтдаги валютанинг банк қиймати билан «бозор қиймати» ўртасидаги фарқни ўз ҳамёнларига жойлаб, расмий курс бўйича миқдорини банк газнасида топширишарди.

«Хаво — сайёх» билан банкдаги мутаҳамлар лақиллатган мижозлар Ю.Генчикте ва О.Қонихиналар Хитой Республикасига сафарларидан қайтгач, саёхат арафасидаги асаббузарликлар ҳамда валютани алмаштириб ололмаганлари тўғрисида ариза билан мурожаат қилдилар. Ушбу ариза юзасидан текширишда жиний гуруҳ аъзолари

2001 йил март ойидан 2002 йил январ ойига қадар Саудия Арабистони, Туркия, Хитой Республикаси, Таиланд каби чет эл мамлакатларига саёхатга отланган 9 нафар фуқароларга юқоридаги «усулда» расмий курс бўйича 5550 долларни сўмга алмаштириб бермасдан, салкам 9 миллион сўмлик валюта қимматликларини «қора бозорда» ноқонуний равишда ўтказишгани, банкдаги валюта курсига нисбатан салкам 3 миллион сўм ортқича маблағ сарфлаб, қора бозорда сўмга доллар алмаштиришга мажбур бўлган фуқароларга кўп миқдорда зарар етказганлари аниқланди. Уларга нисбатан жиний иш кўзгатилди. Текшириш мобайнида пайтавасига қўрт тушганини фаҳмлаган жиний гуруҳ «ташкilotчи»лари Н.Хайдаров билан Д.Беседин жиний жавобгарликдан қочиб яширинишди. Уларнинг жиний иш алоҳида қисмга ажратилиб, қидирув эълон қилинди.

«Ўзўйжойжамгармабанк» ходимлари Г.Бадалбоева, Д.Эргашева, Е.Битюцкая ва Д.Бўриеваларнинг нафс куйида содир этган жиноятлари суд жараёнида ўз исботини тоғди ва тегишли жазага тортидлар.

«Ўзўйжойжамгармабанк» Фарғона вилоят бўлимида ходимларнинг турли йўсинда мижозлар ҳақида ҳиёнат қилишлари барҳам топмапти. Ўтган йили банк ходимларидан бири (собиқ) шаҳар солиқ инспекцияси ходими билан жиний тил бириктириб, мижозларнинг ҳақини ўзлаштирган ва жиний жавобгарликка тортилган эди. Фарғона вилоят прокуратураси Ўзбекистон Республикаси давлат акционерлик «Ўзўйжойжамгармабанк» бошқаруви раиси номига қиритилган тақдирномада кўрсатилганидек, банкнинг Фарғона вилоят бўлимида жиноятчиликни келтириб чиқараётган муҳитга тегишли баҳо берилиши лозим.

Эркинжон ҒОҒУРОВ,

Фарғона вилоят прокуратураси иқтисодий жиноятлар ва коррупцияга қарши кураш бўлими бошлиғи

● СЎНГГИ ПУШАЙМОН...

«Мен қотиллик қилмоқчимасдим...»

Инсон табиати тушуниқсиз. Зил-замбил қисмат аравасини йиллар давомида ҳеч бир эътирозсиз тортиб келаётган бўлса-да, баъзан биргина ноўрин сўз учун ҳам бошини дорга тикиб юбораверади.

Нега?! Нега ғазаб кўпинча инсонни энгилб қўяди? Инсон нега ўзидаги ёввойи ҳислар қўлига айланиб қолади, шу аснода ҳаётини бутунлай издан чиқариб юборади? Ғазаб отини қилловлан олмай бир инсон умрига зомин бўлган, 25 ёшида суд ҳукми билан 20 йилга озодлиқдан маҳрум этилган Рустамнинг тақдирини кўпчиликини шу ҳақда чуқурроқ ўйлаб қўйишга даъват этар деган ниятда ушбу воқеа тафсилотини ўқувчилар эътиборига ҳавола этмоқдамиз.

— Рустам! Чик буюққа, аблах, чик! Озодни ўлдириб қўйдинг-ку, номард!

Жалол (исмлар ўзгариши билан аяпти) шу қўйи бақирганча Рустамнинг ҳовлисига югуриб кирди. У нима қилаётганини, нима деб бақираётганини англамас, шуурсиз бир алфозда Рустамни кидирарди.

Негадир ҳовли ўртасидаги райхон экилган бир парча ерда чўкалаб олди. Кейин югуриб бориб деворга тираб қўйилган аллақандай темирчи олиб айвонга олди. Сўнг ўша темир билан уйнинг айвон томондаги деразасига урди. Дераза ойналари чил-чил синди. Ойна синикларидан ханжардай бўлагини қўлига олиб яна Рустамни қақира бошлади.

У шуурсиз, гайрихитрий билан ҳолатда уй эшигини очди...

— Болам, нима гап, болам?!

Ичкаридан қўрққанидан ранги бир ҳолатга тушган Рустамнинг онаси чиқиб келди. Аёл бир фалокат юз берганини сезиб, бошқа гапиролмади.

Жалол устига қимдир бир чалак совуқ сув қуйиб юборгандай шалвардаб қолди. Муштарип онанинг аҳволини кўрибми, ўзи тўлиб турганимиди, бирдан йиғлаб юборди. Тиззалаган қўйи Рустамнинг онасига ҳозиргина Озодбекни касалхонага ташлаб келганини, Озоднинг жони йўлда узилганини, уни бу аҳволга Рустам солганини узуқ-юлуқ тушутирган бўлди.

— Мана, мана, ҳамма жойим қон! Бу Озоднинг қони! Уни сизнинг болангиз сўйиб қўйди! Энди Озод ўлди!

... Рустам йигиниб юриб, ниҳоят машиналик ҳам бўлди. Лекин ҳалиям пиеда. Сабаби, машинани эски таниши Озодбекдан сотиб олган, пулини берганига анча бўлган бўлса-да, Озодбек негадир машинани унинг номига расмийлаштириб беришга шошилмасди. Тўғриси, ҳафсала қилмади шунга. Рустам эса кунда-кунора бунинг асламидан чарчамди.

Уларнинг иккови ҳам бу савдо фожеа билан туғашини ўйламаган эди. Рустамнинг кўча бошида турганини кўрган Озодбек қариндоши Жалолга «анови бошлайди яна» деб қўйди.

— Ўзи ўша машинани расмийлаштириб бериб қўя қолсанг бўлмайдими?

— Э, қани шунга вақт? Лекин шу болаям эзворди-да.

Уларнинг олдига келиб қўришган, Рустам қўтилганидай эски гапни қўзғайди. «Айтмадимми» дегандай Озодбек Жалолга қаради.

— Эзвординг-да, ука. Бўлади-да бир кун!

— Қачон, бир кун?! Пулини олганингизга қанча бўлди?

Озодбекнинг жаҳли чиқди. Ўзидан 7-8 ёш кичик йигитчанинг ўқшириши ёқмади.

— У, бола! Менга бунақа оҳангда гапирма! Пулданам, машинаданам бенасиб бўп қолма яна!

Шу билан айтишув ёқа бўғишга, ёқа бўғиш ростакан муштлашувга айланиб кетди.

«У менга қалла солди. Мен мушт туширдим. Улар икковлашиб мени уриб ташлашди. Кучим етмади. Уйга қочиб кирдим. Қўлимга илинган нарсаси пичоқ бўлди. Кейин нима бўлганини яхши эслаёлмайман.

Алам қиладигани, Жалол бизни ажратиб ўрнига қариндошига қўшилиб мени тепкилаб ташлади. Мен Жалолга пичоқ ўқталмадим, бу ёлгон. Озод ахани ҳам ўлдирмоқчи эмас эдим. Умуман, мен қотиллик қилмоқчимасдим...»

Бу илгари ҳам судланган, иккинчи бор огир жиноятга қўл урган Рустамнинг суддаги иккори эди.

Қўлиқини қилиб қўйган Рустам бир ҳафтадан кейин ўз оёғи билан прокуратура идорасига айбига икор бўлиб келди.

М.ХУҲАЕВ,

Собир Раҳимов тумани прокурори

«ХУКУҚ»ий маслаҳатхона

САВОЛЛАРГА ХУҚУҚШУНОС Д. ХАЛИЛОВ ЖАВОБ БЕРДИ

ЧЕРНОБИЛЧИЛАРГА ИМТИЁЗ БОРМИ?

Мен 1987 йили Чернобилда ҳарбий хизматни ўтаб келганман. 1992 йил соғлиғим ёмонлашганлиги сабабли иккинчи гуруҳ ногирони бўлиб қолдим. Ўзбекистонда ўша пайтда мен каби фуқароларга бир неча имтиёзлар белгиланган эди. Хусусан, Ўзбекистон Олий Кенгаши Раёсати ва Вазирлар Маҳкамасининг 1992 йил 6 апрелдаги «Чернобил фалокатидан зиён кўрган Ўзбекистонда истиқомат қилувчи фуқароларни ижтимоий ҳимоялаш ҳақида»ги 170-қарори ва шу қарор асосида мазкур тоифадаги шахсларга бериладиган ҳақ-ҳуқуқлар, пул компенсациялари ва имтиёзлар рўйхати шулар жумласидандир. Бугунги кунда ушбу қарорга амал қилинаётганими?

А.БОБОНАЗАРОВ,
Самарқанд вилояти

Бугунги кунда ҳам мазкур қарор ва имтиёзлар рўйхати амалда. Шу билан бирга Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил 11 январдаги қарори билан мазкур қарорнинг иловасига қўйидагича ўзгартириш киритилган:

«а) II бўлимининг 9-банди қўйидаги хатбоши билан тўлдирилсин:

1993 1 июлдан бошлаб Чернобил фалокатидан зиён кўрган фуқароларга ва боқувчисини йўқотган ҳолларда уларнинг оилаларига ногиронлик пенсияларининг қўйидаги энг кўп миқдорлари белгиланади:

I гуруҳ ногиронларига — энг кам иш ҳақининг 10 баравари миқдоридан;

II гуруҳ ногиронларига — энг кам иш ҳақининг 8 баравари миқдоридан;

III гуруҳ ногиронларига — энг кам иш ҳақининг 4 баравари миқдоридан;

боқувчисини йўқотган ҳолларда меҳнатга қобилиятсиз ҳар бир оила аъзосига — энг кам иш ҳақининг 3 баравари миқдоридан.

Пенсияларнинг энг кам миқдорлари кўрсатиб ўтилган энг кўп миқдорлардан ортиқ бўлган пенсиялар қайта ҳисоблаб чиқилмайди.

б) ушбу рўйхатнинг I бўлими 3-бандида кўрсатилган, 1986-1987 йилларда Чернобил АЭСдаги ҳалокат оқибатларини тугатишда қатнашган шахсларга саломатлигини тиклаш учун ҳар йили энг кам иш ҳақининг уч баравари миқдоридан бир йўла моддий ёрдам тўланади».

МИЛИЦИЯГА МУРОЖААТ ЭТИШ ЛОЗИМ

Турмуш ўртоғим, мана икки йилдирки, ичкиликка қаттиқ берилиб кетди. Бу касалликдан даволанишни кераклиги ҳақидаги сатларимиз эвазига ундан калтак еймиз. Вазиятдан чиқиш учун нима қилиш керак?

М.ЗУФАРОВА,
Тошкент вилояти

Бунинг учун туман ички ишлар бўлимига шу ҳақдаги ариза билан мурожаат этиш лозим. Ички ишлар органи тиббий кўрик хулосалари асосида бундай тоифадаги шахсни мажбурий даволашга юбориш тўғрисидаги материалларни тўплаб, у яшаётган ҳудуддаги судга юбаради. Суд йигирма кунлик муддат ичида ишни кўриб чиқач, шахсни мажбурий даволашга юбориш ёки юбормаслик масаласини бемор иштирокида ҳал қилади. Бемор узрсиз сабабларга кўра келмаган тақдирда ички ишлар органига томонидан мажбурий равишда олиб келинади.

КАНЧА СОЛИҚ ТўЛАЙМАН?

Шахсий ёрдамчи ҳўжаликда етиштирилиб, сўйиб сотилган мол эўшти учун қанча солиқ тўланади?

Бу маҳсулотни шахсий ёрдамчи ҳўжаликда етиштирилганини ким тасдиқлаб бериши мумкин?

А.ЗОКИРОВ,
Тошкент вилояти,
Зангиота тумани

Солиқ кодексининг 58-моддаси «к» бандига мувофиқ шахсларнинг шахсий ёрдамчи ҳўжаликда етиштирган қорамол, қўён, нутрия, балиқ, паррандаларни ҳам тирик ҳолатда, ҳам уларни сўйиб, маҳсулотларини ҳам ва қайта ишланган ҳолда, шунингдек асалари-чилик маҳсулотларини ва бундай ҳўжаликда етиштирилган табиий ёки қайта ишланган деҳқончилик маҳсулотларини сотишдан олган даромадлари суммаси солиқ солинадиган даромадга ҳисобланмайди.

Сизда шахсий ёрдамчи ҳўжалик мавжудлигини маҳаллий давлат ҳокимият органи ёки фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органининг маълумотномаси билан тасдиқлаш мумкин.

МЕНГА ТўғРИ ЖАВОБ БЕРИШГАНМИ?

Биз 1997 йил 24 январь кун Шовот тумани ҳўкимининг 319-қарори асосида Қурбон Нурмуродни фарзандликка олган эдик. Бироқ 2002 йил 18 май кунда турмуш ўртоғим Қурбонбоев Султон вафот этди. Шундан кейин мен туман ижтимоий таъминот идорасига отаси вафот этганлиги туфайли ўғлимга нафақа сўраб мурожаат этдим. Аммо улар: «фарзандликка олган ота-она вафот этса, фарзандликка олинган боласа нафақа берилмайди», — деб жавоб беришди. Мен туман ижтимоий таъминот идораси ходимларининг жавобидан қаноатланмадим. Тўлиқроқ жавоб оларман деган умидда сизларга мурожаат этаётirman.

С.ЎҚУБОВА,
Шовот тумани,
Махтумқули ширкат ҳўжалиги

Оила кодексининг 165-моддасига биноан, фарзандликка олинган болалар барча шахсий ва мулкий ҳўқуқларда фарзандликка олувчининг ўз болаларига тенглаштирилади.

Фарзандликка олинганлар ва уларнинг ота-онаси (ота-онасининг қариндошлари) бир-бирларига нисбатан шахсий ва мулкий ҳўқуқларини йўқотишда ҳамда ўзаро мажбуриятлардан озод бўладилар.

Ва бундан буён фарзандликка олувчилар биринчи навбатда ота-оналик ҳўқуқи ва мажбуриятларига эга бўлади. Бинобарин «Фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида»ги қонуннинг 19 — 20-моддаларига мувофиқ, вафот этган боқувчининг қарамоғида бўлган меҳнатга қобилиятсиз оила аъзолари, агар улар марҳумнинг тўла боқувидан бўлган ёки ундан ёрдам олиб турган бўлсалар, бу ёрдам улар учун доимий ва асосий кун кечириш манбаи ҳисобланган бўлса, улар боқувчисини йўқотганлик пенсиясини олиш ҳўқуқига эга бўлади.

МЕРОСНИ ҚАНДАЙ БўЛАМИЗ?

Биз оилада уч ўғлимиз. Кичик укамиз 2000 йил Тошкентга оиласи билан қўчиб кетган эди. Ҳалигача бирон марта келгани йўқ. Шу йилнинг март ойида отамиз вафот этди, мерос мол-мулк фарзандлар ўртасида тене бўлиниши керак. Кичик укамизнинг манзили аниқ бўлмагани учун уни топилишини иложи бўлмаяпти. Бу ҳолатда нима қилса бўлади?

З.МАХМУДОВ,
Жиззах вилояти, Галларол тумани

Мазкур ҳолатда дастлаб қолган меросхўрлар, вассиятномани ижро этувчи ва нотариус турар жойи номаълум бўлган меросхўрни аниқлаш ва уни ворисликка қақариш юзасидан барча чораларни кўришлари шарт. Агар ҳозир бўлмаган меросхўрнинг турар жойи мерос очилган кундан эътиборан бир йил мобайнида аниқланмаса ва унинг меросдан воз кечганлиги тўғрисидаги маълумотлар бўлмаса, қолган меросхўрлар ҳозир бўлмаган меросхўрга тегишли бўлган улушни ажратиб, ўзаро келишувга кўра мерос тақсимотини амалга оширишга ҳақлидирлар (Фуқаролик кодексининг 114-моддаси).

ИНТИЗОМИЙ ЖАЗО УСТИДАН ШИКОЯТ ҚИЛИШ МУМКИНИ?

Интизомий жазо қанча муддатга амал қилади? У қай тартибда олиб ташланиши мумкин?

Интизомий жазо тўғри ёки нотўғри берилаганиги хусусида шикоят қилиш мумкинми?

Иномжон ШАРИПОВ,
Андижон вилояти, Асака шахри

Интизомий жазонинг амал қилиш муддати жазо қўлланилган кундан бошлаб бир йилдан ошиб кетиши мумкин эмас. Агар ходим шу муддат ичида яна интизомий жазога тортилмаса, у интизомий жазо олмаган деб ҳисобланади.

Интизомий жазони қўллаган иш берувчи ўз ташаббуси билан, ходимнинг илтимосига биноан, меҳнат жамоаси ёки ходимнинг бевосита раҳбари илтимосномасига кўра жазони бир йил ўтмасдан олдин ҳам олиб ташлашга ҳақлидир.

Интизомий жазо устидан яқма меҳнат низола-рини кўриш учун белгиланган тартибда шикоят қилиниши мумкин. Меҳнат низосини кўриб чиқаётган орган содир этилган ноқўя хатти-ҳаракат қандай вазиятда юз берганлигини, ходимнинг олдинги ҳўқуқ-атворини, меҳнатга бўлган муносабатини, интизомий жазонинг содир этилган ноқўя хатти-ҳаракатнинг оғирлик даражасига қанчалик мос келишини, иш берувчининг интизомий жазо бериш тартибига риоя қилганлигини ҳисобга олиб, ходимга нисбатан қўлланилган интизомий жазони гайриқонуний деб топиш ва уни бекор қилиш тўғрисида қарор чиқаришга ҳақли.

(Ўзбекистон Республикаси
Меҳнат кодексининг 183, 184-
моддалари)

Унумли ва ижодий меҳнат қилишга бўлган ўз қобилиятларини тасарруф этиш ва қонун ҳўжжатлари билан таъқиқланмаган ҳар қандай фаолият билан шуғулланиш ҳар кимнинг мутлақ ҳўқуқидир. Ихтиёрий равишда иш билан банд бўлмаслик жавобгарликка тортиш учун асос бўла олмайди. Ҳар ким иш берувчига бевосита мурожаат қилиш ёки меҳнат органиларининг беула воситачилиги орқали иш жойини эркин танлаш ҳўқуқига эгадир.

(Меҳнат кодексининг
57-моддаси)

АЙБНИ ЕНГИЛЛАШТИРУВЧИ ҲОЛАТ

«Труд-7» газетасининг шу йил 14 июль кунги сонидида «Расчёт на безкасазанность» номида мақола чоп этилган эди. Унда Тошкент ва Марғилон шаҳарларида содир этилган жиноятлар ҳақида ҳўқоқ қилиниб, бундай қилмиш оқибатида икки нафар одам ноҳақдан, шўфқатсизлик билан ўлдирилганлиги ва ушбу жиноятни содир этган шахслар овозлиқдан маҳрум этиш жазосига ҳўқм қилинганлиги айтилган эди.

Саволим шундайки, бу жиноятларни содир этган шахсларнинг айби фош этилганлиги билан, улардан жабранувчиларга пул-тўлов ундириб бериладими?

А.МАНСУРОВ,
ўқитувчи,
Бухоро шахри

Суд жазо тайинлашда содир этилган жиноятнинг хўсусияти ва ижтимоий хавфлилик даражасини, қилмишнинг сабабини, етказилган зарарнинг хўсусияти ва миқдорини, айбдорнинг шахсини ҳамда жазони енгиллаштирувчи ва оғирлаштирувчи ҳолатларни ҳисобга олади.

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг умумий қисмида белгиланган қоидага мувофиқ, жиноят содир этишда айби деб топилган шахсларга нисбатан фақат битта жазо белгиланади.

Бунда асосий жазодан ташқари ҳарбий ёки махсус унвондан маҳрум қилиш қўшимча жазо чораси сифатида қўлланилиши мумкин.

Сиз тилга олган ҳолат юзасидан эса, айбланувчига овозлиқдан маҳрум этиш жазо-сидан ташқари жабранувчига етказилган зарарни тўлаш жазоси белгиланмайди. Айбланувчи бунинг ихтиёрий равишда амалга оширса, жазо тайинлашда суд бунинг айбни енгиллаштирувчи ҳолат сифатида эътиборга олиши мумкин.

КОНСТИТУЦИЯДА КАФОЛАТЛАНГАН ХУҚУҚ

Яқинда иш юзасидан ўртоқларим билан Тошкент шаҳрига борган эдик. У ерда икки кун бўлиб, ишларни битириб, бир-биримизга ҳазил-хўзул қилиб келаётганимизда, уч нафар милиция ходими бизни тўхтатиб, шовқин кўтараяптисалар деб протокол ёзишга тутишиб кетди. Қанчалик тушунтирмайлик, улар тушунтишни истамай бизни милиция бўлимига олиб бордилар. У ерда икки соатча ушлаб турган, жарима қўлаб, қўйиб юборишди. Лекин мазкур ҳолат юзасидан расмийлаштирилган ҳўжжатларнинг биронтаси билан бизни таништиришни истамадилар. Айтинг-чи, бу ҳолатда улар бизнинг талабимизни рад этишга ҳақлими?

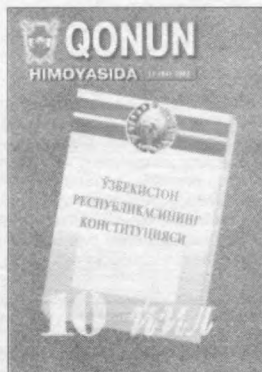
Омонжон ТўХТАЕВ,
Фурқат тумани,
Қулбўёв қишлоғи

Ўзбекистон Конституциясининг 30-моддасида мамлакат фуқароларига уларнинг ҳўқуқ ва имкониятларига дахлдор ҳўжжатлар, қарорлар ва бошқа материаллар билан таништириб чиқиш таъминоти кафолатланади. Асосий қонуннинг мазкур талаби барча давлат органилари, жамоат бирлашмалари ва мансбдор шахсларга тааллуқлидир. Фуқароларга бундай имконият яратиб беришни асосий равишда рад этиш мансбдор шахсга энг кам иш ҳақининг бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Бу каби ҳолат рўй берганда, бу ҳақда мазкур ҳудуд ички ишлар бўлими бошлиғи ёки унинг ўқори турувчи органига мурожаат этиш лозим.

● ЖУРНАЛНИНГ ЯНГИ СОНИ

ТҮЙГА ТҮЁНА БИЛАН

Айни кунларда мамлакат ижтимоий-сиёсий ҳаётидаги муҳим бир воқеанинг гувоҳи ва иштирокчилари бўлиб турибмиз. Бу Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг ўн йиллиги тантаналаридир.

Савол туғилиши мумкин: нега халқимиз ўз Конституциясини бунчалик қадрлайди ва унинг қабул қилинган санасини тантана билан нишонлайди? Унинг халқ, жамият, давлат, умуман Ўзбекистон деб аталган ижтимоий макон учун тутган аҳамияти нималарда инъикос этади? Муайян бир фуқаро, шахс, инсон ҳаётида унинг ўрни қандай?

«Qonun himoyasida» журнаlining Ўзбекистон Конституциясининг 10 йиллигига бағишланган 12-сонидан жой олган мақолалар, публицистикалар, татқиқотлар ва хикояларда юқоридagi саволларга муқаммал жавоб топишингиз мумкин.

Мана 6 йилдирки «Qonun himoyasida» журнаli мамлакатимизда юз бераётган демократик ислохотлар, жамият ҳаётининг барча жабҳаларида юз бераётган ўзгаришлар, ютуқ ва муаммолар ҳақида ўз ўқувчилари билан мунозарага киришган. Эришилаётган ютуқларни кўпайтириш, тараққиёт йўлида гов бўлаётган муаммоларга биргаликда ечим топиш умумий мақсадимизга айланган бир пайтда, мавжуд муаммоларга янги-на ёндашувлари, янги овозларни қидириб топиш ва уларни журнал саҳифаларида жамлаб кўп сонли ўқувчилар муҳокамасига ташлаш таҳририятнинг олдидаги кўйган асосий мақсади саналади.

Журналнинг янги сонини кўлга олар эканмиз, ҳар биримиз Бош қомусимизнинг мазмун-моҳиятини қайтадан кашф этгандай бўламиз. Ўзига хос дизайни, рангго ранг саҳифалари, дид билан танланган ранглар сизни безатиб қолдирмайди. Қамров доирасининг кенглиги, мавзулар танлашдаги зийракликни зукко ва талабчан муштарий тезда илғаш турган гап.

«Конституцияга ҳурмат, конституцияга итоат—ҳаётимиз мазмунига айланиш» сарлавҳаси остида берилган бош мақолада Республика Бош прокурори Р.Қодировнинг мустақиллигимиз меваси бўлган Асосий Қонуни-миз ҳусусидаги фикр-мулоҳазалари билан танишасиз.

Таҳририят журналнинг мазкур сонини тайёрлаш жараёнида Конституция ва конституциявий ҳуқуқнинг барча томонларини қамраб олишни мақсад қилганлиги мавзулар ранг-баранглигидан ҳам кўриниб турибди.

Агар сизни Конституциявий ислохот, мустақил конституциямиз лойиҳасининг тайёрланиш жараёни, унинг ўзига хос жиҳатлари қизиқтирса, юридик фанлари доктори, академик Ш.Ўразаев билан «Qonun himoyasida» муҳбири Фазилат Ёдгорованинг «Миллат тафаккурининг меваси» сарлавҳали суҳбатидан бир олам маълумот оласиз. Ёслабти ўтамин, конституция лойиҳасини тузиш комиссиясининг аъзоси бўлган академик Ш.Ўразаев каби юртдошларимизнинг Асосий Қонуни-миз дунёга келиши билан боғлиқ жараёнлар ҳақидаги хотиралари ҳаммамиз учун қимматлидир.

Агар сизни таълим тизими, унинг конституциявий асослари, умуман, маориф соҳасидаги ислохотлар қизиқтираётган бўлса журнал муҳбири Ҳасан Нишоновнинг Республика Халқ таълими вазири Р.Жўраев билан қилган сармазмун суҳбатини тавсия этамиз.

Таниқли публицист, драматург Абдуқасимов Ўзининг Асосий Қонуни-мизнинг 10 йиллик тўйига бағишловчи «Уч асос» дея ном кўйди. Ундаги ҳаётий мисоллар, мантйик таққослар Конституциямиз ва Миллий Истиқлол мафкураси ўртасидаги уйғунликни очиб беради.

Шубҳасиз, Ўзбекистон фуқароси сифатида Сизни чет-элликларнинг мустақил Конституциямизга бўлган муносабати қизиқтириши турган гап. Унда сизга журналнинг икки хориқлик дилбар меҳмонлари: Германиянинг Ўзбекистондаги элчихонаси ходими Доктор Мириам Волтер хоним ва жаҳонга машҳур Конрад-Аденауер жағгармасининг Марказий Осиё давлатлари бўйича минтақавий вакили Томас Кунце жанобларининг Асосий Қонуни-миз ҳусусидаги фикрлари билан танишиш чиқшини тавсия этамиз. Агар сизни геосиёсат, минтақавий хавфсизлик ва ҳамкорлик масалаларига қизиқишингиз бўлса, Республика Ҳарбий прокурори Б.Деҳқоновнинг «Шанхай жараёни ёхуд минтақавий барқарорлик истиқболлари» сарлавҳали мақоласи билан танишиш чиқингиз керак бўлади.

Сизнинг мамлакатимизда Бош қомусимизга бағишлаб бог ташкил этилганидан хабарингиз борми? Бўлмаса, журнал муҳбири Жаҳонгир Мақсумовнинг «Конституция боғи-дан тайёрлаб келган репортажнини ўқиб чиқингиз керак экан.

Маълумки, оммавий ахборот воситаларининг жамият барқарорлиги, тараққиёти ва фаровонлиги йўлидаги хизмати ижтимоий фикрни ривож-лантириш ва шакллантириш (йўналтириш эмас!) борасидаги саъй-хара-катлари билан ҳам белгиланади.

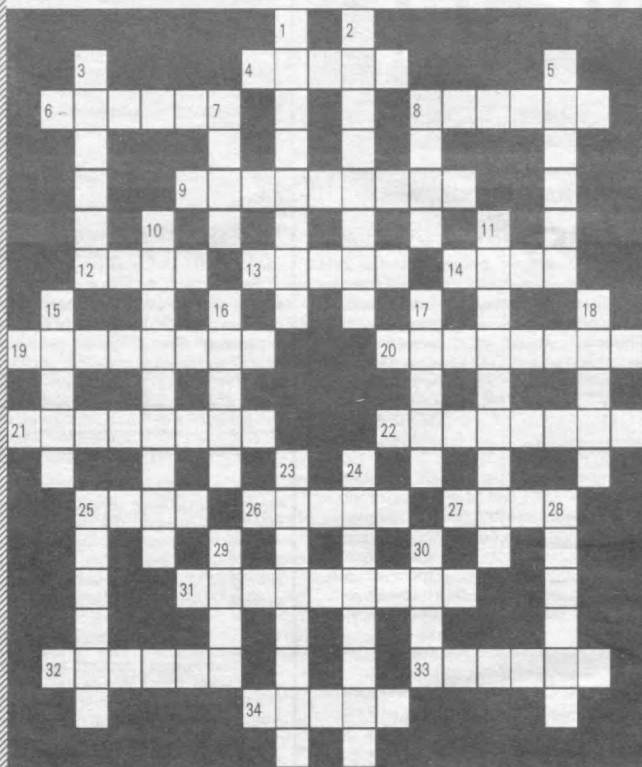
Шу маънода Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист Кўчор Норқобилнинг «Сўз ва матбуот эркинлиги: инсон ҳаётининг муҳим мезони» сарлавҳаси остидаги мулоҳазалари, ТДЮИ аспиранти С.Ниёзованинг «Президент асарларида Конституция талқини», юридик фанлари номзо-ди Б.Тожионовнинг «Фуқаролик жамият ва унинг шакллантириш жараё-нлари», ҳамкасбимиз Й.Мансуровнинг «Орамиздаги одамлар» рубрика-си остида берилган «Умрингиздан барака топинг, Усмон хожи бобо» мақоласи ва яна ўнлаб қизиқарли мақолалар, очерклар муҳокаманингизга ташланади.

Хуллас, журналнинг мазкур сонидан Сизни қизиқтирган кўплаб ма-вузаларни топасиз, деган умиддамиз. Асосий Қонуни-мизнинг 10 йиллик тўйига бағишланган журналнинг мазкур сонини халқимиз учун, барчамиз учун бир тўёна деб қабул қилиш мумкин. Зеъро, халқимизда «тўйга тўёна билан» деган гап бор...

Ш.ЁДГОРОВ,

«QONUN HIMOYASIDA» масъул котиби

● КРОССВОРД

Энига:

4. Пифагорнинг назари тушган сабзавот. 6. Окенда сувости зилзиласи ёхуд вулканларнинг отилишида ҳосил бўладиган улкан тўлқин. 8. Ошқо-зонда ҳазм бўлиб, ингичка ичкака ўтадиган суюқ овқат. 9. Абу Али ибн Синонинг фалсафий асари. 12. Самолёт (кема)га чиқиладиган нарвон. 13. Қафасда ҳам урчиқдиган сайроқи куш. 14. Увайсий чистони. 19. Илк ўзбек актрисаси. 20. Бино чердагидаги хона. 21. Ёпиқ эгри чизиқ. 22. Кения ўрмонларида яшовчи қабила. 25. Закавказьедаги дарё. 26. Энг оддий бошлана. 27. Апеннин ярим оролидаги энг катта дарё. 31. Қўғоз ўрнида ишлатиладиган тери. 32. Гул шохиде олифта кўшиқчи. 33. Эфиопиянинг давлат тили. 34. Паразит жонивор.

Бўйига:

1. Муайян мақсад учун мўлжалланган нарсалар йиғиндиси. 2. Испани-яда кенг тарқалган Куба халқ рақси. 3. Қадимий ионон врач Гипократнинг Шарқ халқлари тилидаги исми. 5. Қамиш шакари. 7. Ўзи ичка, учи тугунак. 8. Химиянинг ибтидоси. 10. Ўрта Осиё хонликларида беда, маккажўхори, ловия, тошдан олинган солиқ. 11. Жаҳон чемпионати — 2002 мадҳиясини ижро этиш насиб этган америкалик поп-кўшиқчи. 15. Эрон олтин монета-си. 16. Диний мактаб ўқитувчиси. 17. Қирғизистон ахборот агентлиги. 18. Ноҳақталаб, даъво. 23. Кимёвий элемент, заҳарли қаттиқ модда. 24. «Ўзбекистон» телеканали кўрсатувларидан бири. 25. ВАЗ-21109 лимузи-нининг номи. 28. Энг йирик муваффақият. 29. Жанубий Кореядаги энг катта шаҳар. 30. «Чапаев» фильмидаги пулмётчи — аёл.

Тузувчи: Т. УМАРОВ,
Тошкент вилояти

ГАЗЕТАНИНГ ЎТГАН СОНИДА БЕРИЛГАН КРОССВОРД ЖАВОБЛАРИ:

Энига: 6. Ундоз. 9. Ментол. 10. «Оцеола». 11. Накаяма. 12. Сардина. 14. Платон. 16. Бия. 17. Юрмала. 21. Амур. 22. Тангенс. 23. Лоло. 26. Атташе. 28. Жиш. 29. Чепчик. 33. Селитра. 34. Биллура. 36. Тарози. 37. Тимпан. 38. Алиби. Бўйига: 1. Тулома. 2. Адир. 3. Ишорат. 4. Бедана. 5. Страбон. 7. Селдара. 8. Аланга. 13. Пингвин. 15. Лимит. 18. Лалми. 19. Най. 20. Она. 24. Иштибох. 25. Реклама. 27. Трепак. 30. Чуррак. 31. Арриан. 32. Диптих. 35. Уқил.

● СЎНГИ УСТУН

ХАВФЛИ ШАҲАР

Morgan Quitno Press нашриёти ҳисоб бўйича унинг марта АҚШдаги энг хавфли ва хавфсиз шаҳарларнинг йиллик рейтингини эълон қилди. Унга кўра, мамлакатдаги энг нотинч аҳоли пункти Сент-Луис шаҳри ҳисобланар экан. Иккинчи ўринда Детройт турибди. Бунгача у мазкур рейтингда кетма-кет уч марта биринчи бўлган эди. Учинчи — Атланта, тўртинчи — Гери (Индиана штати), бешинчи — Балтимор шаҳри ва ҳоказо.

Ёслабти ўтиш жоизки, бу АҚШ ҳуқуқ-тартибот идораларининг эмас, Morgan Quitno Press нашриёти ходимлари-нинг мулоҳазаларидир.

«ПИ»НИНГ
ОХИРИ БОРМИ?

Токио университети-даги бир гуруҳ япон олимлари профессор Ясумаса Канада раҳбар-лигида янги жаҳон рекордини ўрнатишди — машҳур «пи» сонини 12411 трллион белги аниқликкача ҳисоблаб чиқишди. Аммо бу охири натижа эмас. Албатта, минг йиллардан бери инсоннинг бошини қотириб келаётган ушбу сонни ҳисоблашда улар Hitachi суперкомпьюте-ридан фойдаланишди. Машина ушбу аниқликка эришиш учун 400 соат ишлади. Мазкур амалиёт-ни бажариш дастурини олимлар беш йил мобайнида ишлаб чиқишган.

БИР БАНКА
ПИВОНИ ДЕБ...

Шаробга шайдо инсон у тўфайли қандай ишларга қўл урмайди дейсиз. АҚШнинг Техас штатидаги Бандер шаҳрида яшовчи Брашер исми киши совутиқча-ди охириги банка пивони ичиб қўйган эски кадрдонини отиб ташлаганлиги тўфайли ҳибсга олинган эди. Тergовда у ўртада жанжал қилиб, дўстини беҳосдан ўлдириб қўйганлигини тан олган. Икки соатлик суд муҳокамасидан сўнг у умрбод қамок жазосига ҳукм қилинди.

Моҳият

Сукрот ҳаким айтди:
— Молу дунё орттириш-га кўп майл қилма, чунки кўп майл қилганга унинг ҳиёнати кўпроқ бўлади. У бир вақт бировни семиртсиз, бир вақт йиғлатади. Бошқалар ёнида бировга айбларини айтиб наси-хат қилиш — уни одамлар орасида уялти-риш демакдир. Шунинг учун холи жойда насиҳат қилиш керак.

«Хуқуқ»имни

билай, ҳаётим

«Қонун ҳимоясида»

бўлсин десангиз

нашрларимизга обуна

бўлишини унутманг!

Индексларимиз:

«Қонун ҳимоясида» журнаli — 639, 840
«Хуқуқ» газетаси — 231, 232

Обуна

2003

